

Impuls thuiszittersaanpak

Onderzoek naar het verhaal achter de cijfers
en de ambities van het Thuiszitterspact

Impuls thuiszittersaanpak

Onderzoek naar het verhaal achter de cijfers en de ambities van het Thuiszitterspact

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Jos Lubberman

Lianne Bertling

Suna Duysak

Amsterdam, 5 september 2019

Publicatienummer 19013

© 2019 Regioplan, in opdracht van de partners van het Thuiszitterspact

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

0 Managementsamenvatting	1
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doel en aanpak	4
1.3 Leeswijzer	5
2 Naar een passend aanbod	8
2.1 Ontwikkeling	8
2.2 Lokaal zicht	9
2.3 Termijn van drie maanden	10
3 Naar een succesvoller aanbod	14
3.1 Belemmerende en bevorderende factoren	14
3.2 Suggestie voor verbeterde aansluiting	16
4 Sluitende aanpak	21
4.1 Lokale afspraken	21
4.2 Nakomen afspraken	22
4.3 Regie en escalatie	23
4.4 Civiel kader en justitieketen	24
5 Conclusies en aanbevelingen	27
5.1 Inleiding	27
5.2 Conclusies	27
5.3 Aanbevelingen	29
Bijlage 1: Onderzoeksaanpak	33
Bijlage 2: Tabellen samenwerkingsverbanden	36
Bijlage 3: Tabellen leerplichtorganisaties	42
Bijlage 4: Tabellen ouders	48
Bijlage 5: Casussen thuiszitters (interviews)	55
Bijlage 6: Ontwikkeling per RMC-regio	60

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Management- samenvatting

0

0 Managementsamenvatting

Aanleiding en doel

De partners van het Thuiszitterspact willen in het laatste jaar van het thuiszitterspact onderzoeken hoe een versnelling aangebracht kan worden in de aanpak van thuiszitters. Het pact heeft de ambitie dat er in 2020 voor elke leerling binnen drie maanden een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod beschikbaar is. Hiervoor streeft men onder meer naar een lokale sluitende aanpak van thuiszitten, waarin het kind centraal staat en op lokaal niveau afspraken worden gemaakt tussen samenwerkingsverbanden en gemeenten om thuiszitten terug te dringen. RegioPlan is gevraagd om door middel van enquêtes en gesprekken met samenwerkingsverbanden, leerplichtambtenaren, gemeenten, jeugdzorg en ouders een antwoord geven op de volgende hoofdvraag:

Wat kan er aan landelijke ondersteuning geboden worden om het aantal thuiszitters te laten afnemen en/of een versnelling te realiseren in het behalen van de ambities van het Thuiszitterspact?

In overleg met de opdrachtgever zijn daarbij de volgende doelen van het onderzoek bepaald:

1. inzicht bieden in de mate waarin thuiszitters binnen drie maanden een passend aanbod ontvangen en mate waarin dit wordt uitgevoerd;
2. inzicht bieden in de factoren die dit belemmeren dan wel bevorderen;
3. inzicht bieden in de samenwerking in de regio's om tot een sluitende aanpak te komen;
4. opleveren van aanbevelingen waarmee de partners op landelijk dan wel regionaal niveau in kunnen zetten op verbetering van de thuiszittersaanpak en versnelling van de ambities.

Het onderzoek is geen evaluatie van het Thuiszitterspact.

Aanpak

Voor de uitvoering van het onderhavige onderzoek is gebruikgemaakt van een mix van instrumenten. Naast een deskresearch ten behoeve van te ontwikkelen vragenlijsten en secundaire analyses op beschikbare data ging het om webenquêtes, (groeps)interviews en een afsluitende interactieve sessie met vertegenwoordigers van gemeenten, zorg, onderwijs en ouders. In de enquêtes zijn zowel gesloten als open vragen opgenomen. Deze open vragen zijn gebruikt voor kwalitatieve verdieping. De resultaten van het onderzoek zijn tijdens de Landelijke Actieweek Thuiszitters 2019 besproken in een kennisuitwisselingsbijeenkomst over onderwijs en zorg.

De respons op de ouderenquête kent een mogelijke selectiebias onder ouders met negatieve(re) ervaringen, waardoor de bevindingen van de ouderenquête niet te generaliseren zijn naar de gehele ouderpopulatie.

Conclusies

De laatste jaren hebben betrokken partijen de nodige inspanningen geleverd om tot een betere thuiszittersaanpak te komen. Dit zien we onder meer terug in het belang dat de partijen hechten aan dit thema en het gegeven dat het terugdringen van het aantal thuiszitters hoog op de agenda staat. Deze (toegenomen) aandacht heeft onder meer geleid tot beter inzicht in het aantal thuiszitters en het met lokale partijen samen zoeken naar oplossingen voor thuiszittende jongeren. Hierin zit wel iets 'dubbels'. Zo heeft het betere inzicht enerzijds bijgedragen aan meer geregistreerde thuiszitters en daarmee discussie over passend onderwijs, terwijl er anderzijds meer aandacht is gekomen voor thuiszittende leerlingen en het zoeken van een oplossing voor deze groep. Stijging of daling van het aantal thuiszittende jongeren is dan ook niet zonder meer een succes- of faalfactor.

Realiseren passend aanbod vraagt (nog) vaak langere doorlooptijd dan drie maanden

Bijna de helft van de responderende samenwerkingsverbanden geeft aan dat ze minder dan de helft van de bij hen bekende thuiszitpopulatie een passend aanbod hebben kunnen doen. In hoeverre zij binnen drie maanden tot een aanbod kunnen komen, is daarbij niet helder. De ervaringen van de ouders laten zien dat het realiseren van een passend aanbod doorgaans meer doorlooptijd dan drie maanden vergt. Overigens constateren we dat het aanbod niet altijd duurzaam is: het is kwetsbaar voor overgangssituaties zoals de overgang van po naar vo.

Verscheidenheid aan factoren belemmeren dan wel bevorderen realisatie van een passend aanbod

De factoren die realisatie van een passend aanbod belemmeren dan wel bevorderen zijn zeer divers en hangen samen met de individuele en lokale situatie. Samenvattend zijn de meest bepalende factoren voor een succesvol aanbod een samenspel van:

- uitgaan van de behoefte van het kind en niet van het aanbod (kind centraal);
- uitgaan van maatwerkoplossingen en flexibele opstelling om tot aanbod te komen;
- adequate registratie van thuiszitters (incl. heldere afspraken over definities en uitwisseling gegevens);
- inzichtelijk krijgen en handelen bij de groep jongeren met geoorloofd verzuim;
- verhelderen en managen van de verwachtingen van de (on)mogelijkheden van een passend aanbod (bij ouders, professionals en scholen);
- adequate kennis van wet- en regelgeving, zodat vooronderstellingen van wat wel/niet mag geen belemmeringen vormen;
- beschikbare financiën en ontschotten van budgetten;
- optimale samenwerking tussen professionals;
- mandaat bij een individuele medewerker, zodat deze namens een organisatie beslissingen kan nemen;
- tijdige beschikbaarheid van een passend aanbod (geen wachtlijsten);
- goede samenwerking en duidelijke communicatie met ouders;
- aanwezigheid van een effectieve doorzettingsmacht/kracht;
- adequate beschikbare kennis en expertise.

Sluitende aanpak: van theorie naar praktijk

Naast het realiseren van een passend aanbod binnen drie maanden streeft het Thuiszitterspact naar een regionale sluitende aanpak van thuiszitten waarbij het kind centraal staat. In de meeste regio's zijn dergelijke lokale afspraken in de afgelopen jaren tot stand gekomen. Ondanks deze afspraken staan de betrokken partijen voor de uitdaging om de theorie (gemaakte afspraken) meer met de praktijk (nemen van die afspraken) in overeenstemming te brengen. Ook constateren we dat de organisaties te maken hebben met verschillende werkterreinen; de samenwerkingsverbanden zijn verantwoordelijk voor bij hen ingeschreven leerlingen, de gemeenten zijn verantwoordelijk voor de leer- en kwalificatieplichtige jongeren binnen hun gemeente. Zowel samenwerkingsverbanden als leerplichtambtenaren zeggen dat veel cases pas laat bij hen in beeld komen. Bij veel ouders van thuiszitters zonder aanbod was het samenwerkingsverband nog niet in beeld, terwijl de ouders die een passende oplossing hebben gevonden vaker tevreden zijn over (de rol van) het samenwerkingsverband.

Aanbevelingen

Oplossingen voor een deel van de groep vereisen een hoge(re) mate van maatwerk en flexibiliteit. Een duurzame oplossing binnen drie maanden is niet altijd mogelijk. Dat hoeft geen probleem te zijn, zolang er vanaf het ontstaan van de (dreigende) thuiszitsituatie gewerkt wordt aan een oplossing en er op korte termijn zicht is op een oplossing. **Als een passend aanbod niet tot stand komt, is het in het belang van het kind noodzakelijk om in te grijpen.** Daarnaast bevelen we de partners in het Thuiszitterspact aan zich het komend jaar te richten op:

- kind echt centraal zetten (wat verstaan we daaronder, wat mogen betrokkenen verwachten?);
- deskundigheidsbevordering en kennisuitwisseling (versterken van kennis over wet- en regelgeving, uitwisselen praktijkervaringen);
- elkaars taal spreken (meer uitwisseling tussen betrokken partijen en eenduidige communicatie);
- regelen van betrokken medewerkers met mandaat (zodat betrokken medewerkers daadwerkelijk beslissingen kunnen nemen);
- focus op preventie (vroegtijdige signalering door beter in beeld krijgen van en handelen op geoorloofd verzuim, vinger aan de pols houden);
- regio-indeling kritisch bekijken (regionale verantwoordelijkheid voor thuiszitters verhelderen).

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

‘Wij verbinden ons aan de ambitie dat in 2020 geen enkel kind langer dan drie maanden thuiszit zonder passend aanbod van onderwijs en/of zorg.’ Zo luidt de eerste afspraak in het Thuiszitterspact dat de ministeries van OCW, VWS en JenV, de PO-Raad, de VO-raad en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in 2016 met elkaar hebben gesloten. Ze werken hierbij samen met Gedragswerk, Ingrado, LECSO, Netwerk LPO, NJi, Ouders & Onderwijs en de Sectorraad swv vo in het thuiszittersoverleg. Samen stimuleren en ondersteunen ze gemeenten en samenwerkingsverbanden bij het opstellen van een sluitende (regionale) aanpak van thuiszitters. Deze aanpak stelt het recht van het kind op een passend aanbod, dat in samenspraak met de ouders (en het kind) tot stand komt, centraal.

Het terugdringen van het aantal thuiszitters is geen sinecure. Ondanks alle inspanningen van lokale, regionale en landelijke organisaties neemt het landelijke aantal thuiszitters niet af, maar juist toe. Ook bij de inzet van onderwijs(zorg)consulenten constateren we een toename van inzet voor thuiszittersproblematiek.¹ Er is hierbij echter sprake van regionale verschillen. Waar binnen de ene regio goede resultaten worden geboekt, lijkt in andere regio's het aantal jeugdigen zonder passend aanbod van onderwijs/zorg juist te stijgen. Het is niet duidelijk waardoor de stijging wordt veroorzaakt en hoe de verschillen tussen de regio's tot stand komen.

Thuiszitterspact samengevat

De betrokken partijen stimuleren het opstellen van een sluitende aanpak en bieden daarbij ondersteuning. In het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) komt de sluitende aanpak tot stand, met daarin afspraken over:

- a) doelen voor de reductie van het aantal thuiszitters;
- b) preventie van uitval;
- c) samenwerking met de zorg;
- d) maatwerk voor kinderen;
- e) route naar een passende plek;
- f) doorzettingsmacht of -kracht;
- g) terugdringen vrijstellingen op grond van artikel 5 onder a.

Verder is afgesproken dat het recht van het kind op een passend aanbod centraal dient te staan en ouders betrokken moeten worden bij het opstellen van het aanbod. Tegelijkertijd wordt ook de verbinding met de justitieketen versterkt.

De pactpartijen houden de resultaten bij via de jaarlijkse leerplichttelling (artikel 25 Leerplichtwet) en het toezicht dat de Inspectie van het Onderwijs uitoefent op de samenwerkingsverbanden, waar het gaat om de thuiszitters.

1.2 Doel en aanpak

De partners van het Thuiszitterspact willen in het laatste jaar van het thuiszitterspact onderzoeken hoe een versnelling aangebracht kan worden in de aanpak van thuiszitters. Het pact heeft de ambitie dat er in 2020 voor elke leerling binnen drie maanden een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod beschikbaar is. Hiervoor streeft men onder meer naar een lokale sluitende aanpak van thuiszitten, waarin het kind centraal staat en op lokaal niveau afspraken worden gemaakt tussen samenwerkingsverbanden en gemeenten om thuiszitten terug te dringen. RegioPlan is gevraagd om door middel van enquêtes en gesprekken met samenwerkingsverbanden, leerplichtambtenaren, gemeenten, jeugdzorg en ouders een antwoord geven op de volgende hoofdvraag:

Wat kan er aan landelijke ondersteuning geboden worden om het aantal thuiszitters te laten afnemen en/of een versnelling te realiseren in het behalen van de ambities van het Thuiszitterspact?

¹ Lubberman, J., Bertling, L. & Buers, C. (2018). *Evaluatie inzet onderwijs(zorg)consulenten*. Amsterdam, RegioPlan.

In overleg met de opdrachtgever zijn daarbij de volgende doelen van het onderzoek bepaald:

5. inzicht bieden in de mate waarin thuiszitters binnen drie maanden een passend aanbod ontvangen en mate waarin dit wordt uitgevoerd;
6. inzicht bieden in de factoren die dit belemmeren dan wel bevorderen;
7. inzicht bieden in de samenwerking in de regio's om tot een sluitende aanpak te komen;
8. opleveren van aanbevelingen waarmee de partners op landelijk dan wel regionaal niveau in kunnen zetten op verbetering van de thuiszittersaanpak en versnelling van de ambities.

Aanpak

Voor de uitvoering van het onderhavige onderzoek is gebruik gemaakt van een mix van instrumenten. Naast een deskresearch ten behoeve van te ontwikkelen vragenlijsten en secundaire analyses op beschikbare data ging het om webenquêtes, (groeps)interviews en een afsluitende interactieve sessie met vertegenwoordigers van gemeenten, zorg, onderwijs en ouders. In de enquêtes zijn zowel gesloten als open vragen opgenomen. Deze open vragen zijn gebruikt voor kwalitatieve verdieping. In bijlage 1 is een nadere toelichting op de onderzoeksaanpak opgenomen.

Enquêtes samenwerkingsverbanden en leerplichtorganisaties

In maart 2019 zijn alle 152 samenwerkingsverbanden (77 po, 75 vo) en circa 250 leerplichtorganisaties (RBL, samenwerkende gemeenten en individuele gemeenten) via e-mail uitgenodigd om mee te werken aan de enquête onder thuiszitters. Dit heeft geresulteerd in een respons van 93 samenwerkingsverbanden (48 po, 45 vo) en 96 leerplichtorganisaties verdeeld over de verschillende RMC-regio's. De respons is relatief hoog en goed verdeeld over de RMC-regio's (zie tabel B1.1, bijlage 1).

Enquête ouders thuiszittende jongeren

Eind april is een enquête uitgezet onder ouders van thuiszitters. Via de samenwerkingsverbanden en Ouders & Onderwijs (voornamelijk via Facebook) zijn ouders van kinderen die thuiszitten, thuis hebben gezeten of dreig(d)en thuis te zitten opgeroepen een webenquête in te vullen. 427 personen die tot de doelgroep behoorden, hebben de vragenlijst volledig ingevuld. Deze respons is niet representatief voor de gehele groep ouders van jongeren die thuiszitten dan wel thuis hebben gezeten. De kans op een selectiebias is groot: voornamelijk ouders met negatieve ervaringen zullen de vragenlijst hebben ingevuld. De resultaten onderschrijven dit. Echter, het onderzoek was gericht op belemmerende en bevorderende factoren om alle thuiszitters binnen drie maanden een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod voor te leggen. Juist deze groep ouders kan zicht bieden op de factoren die daarbij vanuit de ouders van belang zijn. Weliswaar kunnen we de resultaten op de ouderenquête niet veralgemeniseren naar ouders van jongeren in de leerplichtige leeftijd, de resultaten van deze ouders zijn wel degelijk van belang als het gaat om de ervaringen van de ouders van thuiszitters waarvoor het moeilijk is (gebleken) tot een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod te komen. De responderende ouders komen uit alle 39 RMC-regio's en is daarbij redelijk evenredig verdeeld naar de populatie thuiszittende jongeren (zie figuur B1.1, bijlage 1).

Interactieve sessie

De resultaten van het onderzoek zijn tijdens de Landelijke Actieweek Thuiszitters 2019 gepresenteerd in een kennisuitwisselingsbijeenkomst over onderwijs en zorg. In deze bijeenkomst is met aanwezigen in een interactieve sessie ingegaan op de grootste uitdagingen waarvoor zij zich in hun regio zien gesteld, hoe dat aangepakt zou kunnen worden en welke ondersteuningsbehoefte ze daarbij hebben. De resultaten van die sessie zijn meegenomen bij het opstellen van de conclusie en aanbevelingen.

1.3 Leeswijzer

In deze rapportage komen de hoofdbevindingen van het onderzoek aan de orde. Daarbij moet worden bedacht dat dit onderzoek geen evaluatie is van de ambities van het Thuiszitterspact. De focus ligt op mogelijkheden voor een (nog) betere thuiszittersaanpak en het leveren van aanknopingspunten voor versnelling van het Thuiszitterspact. Op basis van dit onderzoek kan dan ook niet worden geconcludeerd of het Thuiszitterspact al dan niet werkt. Daarvoor zijn andere onderzoeksvragen en indicatoren nodig.

Ook geeft dit onderzoek geen representatief beeld van de ouders van thuiszitters, laat staan kinderen in de leerplichtige leeftijd.

In dit rapport volgen we de opbouw van de doelen van het onderzoek. Achtereenvolgens komen daarbij aan bod:

- ontwikkeling van het aantal thuiszitters in de regio's en de mate waarin thuiszitters binnen drie maanden een passend aanbod ontvangen (hoofdstuk 2);
- de factoren die dit aanbod belemmeren dan wel bevorderen (hoofdstuk 3);
- de mate waarin een sluitende aanpak en de samenwerking tussen betrokken partijen tot stand komen (hoofdstuk 4);
- en tot slot de conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 5). Voor deze aanbevelingen wordt onder meer gebruikgemaakt van de door respondenten aangeleverde suggesties (zie ook hoofdstuk 3).

Een specifieke vraag in de enquêtes onder de samenwerkingsverbanden en leerplichtorganisaties ging over regie, escalatie en civiel dan wel justitieel kader als instrumenten om het aantal thuiszitters terug te dringen. Dit onderwerp komt in hoofdstuk 4 aan bod.

In bijlage 1 wordt de onderzoeksaanpak weergegeven. In bijlage 2, 3 en 4 zijn tabellenoverzichten opgenomen van achtereenvolgens de enquêteresultaten onder samenwerkingsverbanden, leerplichtorganisaties en ouders. In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van acht casusbeschrijvingen over thuiszitten-de jongeren op basis van interviews met een van hun ouders.

Indeling regio's

Om de analyses overzichtelijk te houden, niet op individueel niveau (lees gemeente of samenwerkingsverband) te moeten rapporteren en rekening te kunnen houden met bestaande regionale samenwerkingen binnen de leerplichtorganisaties, hebben we ervoor gekozen responderende organisaties te bundelen op het niveau van RMC-regio's. Deze indeling doet recht aan de thematiek van onderwijs, leerplicht en thuiszitten en hebben we ook in eerder onderzoek toegepast (zie bijlage 6 voor een overzicht van de regio's).

Thuiszitters

In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen de volgende definitie te hanteren voor thuiszitters. Bij thuiszitters gaat het om leerplichtige jeugdigen die hetzij langer dan vier weken niet naar school zijn geweest (langdurig relatief verzuim), hetzij niet ingeschreven staan op een school (absoluut verzuim). Er is een groep jeugdigen die formeel niet tot de thuiszitters behoort, aangezien zij een vrijstelling hebben van de Leerplichtwet op grond van artikel 5 onder a. Deze jeugdigen zijn niet in staat onderwijs te volgen als gevolg van een fysieke of psychische beperking. Deze groep valt niet onder de definitie van thuiszitters.

Naar een passend aanbod

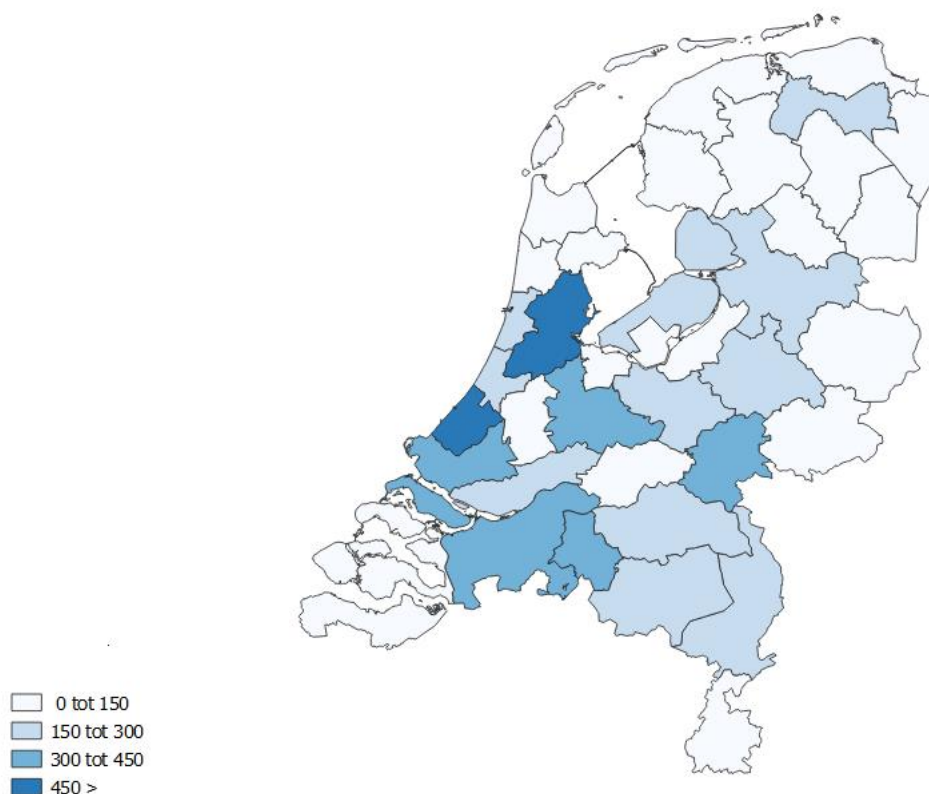
2

2 Naar een passend aanbod

2.1 Ontwikkeling

Een van de doelen van deze studie is meer zicht te krijgen op de regionale thuiszittersaanpak en zo het verhaal achter de cijfers meer te duiden. Daarvoor is het van belang meer zicht te hebben op de lokale cijfers. Op basis van de zogenoemde Leerplichttelling conform artikel 25 van de Leerplichtwet, die bepaalt dat gemeenten jaarlijks rapporteren over schoolverzuim, waaronder thuiszitters, is een regionaal beeld geschetst van het aantal meldingen over thuiszitters in het schooljaar 2017-2018 (zie figuur 2.1).² Deze officiële registratiecijfers zijn op gemeentelijk niveau verkregen van DUO en vervolgens gekoppeld aan de RMC-regio's. Het aantal thuiszitters is berekend door het absoluut verzuim en langdurig relatief verzuim bij elkaar op te tellen. In totaal waren er in het schooljaar 2017-2018 ruim 6.700 jongeren geregistreerd als absoluut dan wel langdurig relatief verzuimer (c.q. thuiszitters). Hierbij is het goed om te beseffen dat het hier een stroomcijfer betreft over het schooljaar en geen standcijfers van een absoluut aantal thuiszittende leerlingen op een specifiek moment. In bijlage 6 is een overzicht opgenomen van de aantallen per RMC-regio.

Figuur 2.1 Totaal aantal absoluut en langdurig relatief verzuim naar RMC-regio in schooljaar 2017-2018

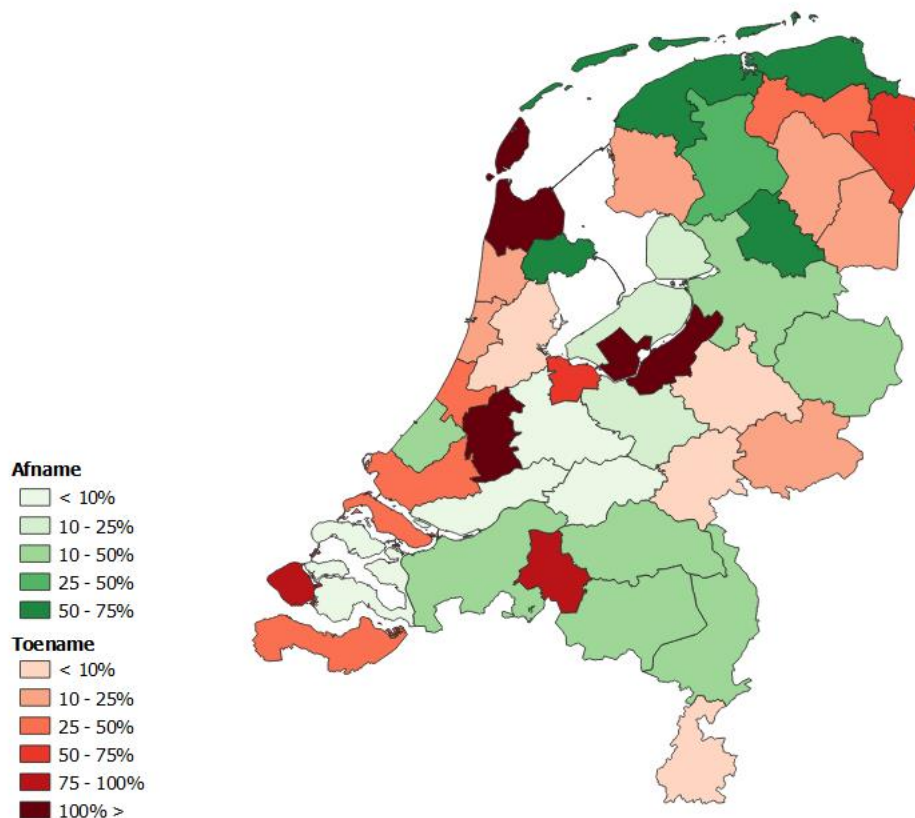

Bron: DUO, bewerking RegioPlan

Uit figuur 2.1 blijkt dat de RMC-regio Noord-Groningen-Eemsmond het minst aantal thuiszitters heeft (27) en de regio Agglomeratie Amsterdam het meest (618). Deze aantallen zijn uiteraard inherent aan de omvang van de leerlingpopulatie in de regio en zijn daarom niet een-op-een een indicator van een (on)succesvolle aanpak. Ten behoeve van het versterken van het Thuiszitterspact is het dan ook interessanter om te kijken naar de relatieve (procentuele) wijzigingen in het aantal thuiszitters van schooljaar 2017-2018 ten opzichte van schooljaar 2016-2017 (zie figuur 2.2).

² De cijfers betreffen het schooljaar 2017-2018. Recentere cijfers zijn op het moment van schrijven niet voorhanden. Eventuele effecten van inspanningen uit het afgelopen jaar ten behoeve van de thuiszittersaanpak zijn in deze cijfers niet terug te zien.

Figuur 2.2 Procentuele verandering van het aantal absoluut en langdurig relatief verzuim naar RMC-regio (schooljaar 2017-2018 t.o.v. 2016-2017)

Bron: DUO, bewerking RegioPlan

Figuur 2.2 toont aan dat een regionale blik op de thuiszittersaanpak wenselijk is. Waar landelijk gezien sprake is van een stijging van het geregistreerde aantal thuiszitters met twee procent in 2017-2018 ten opzichte van 2016-2017 (en een daling van bijna een kwart ten opzichte van 2013-2014), zien we regionaal grote verschillen. Het relatieve aandeel regio's dat een stijging heeft gehad in hun aantal thuiszitters is nagenoeg gelijk aan het aandeel regio's dat een daling heeft gehad. Zo heeft 51 procent van de regio's in 2017-2018 te maken gehad met een stijging tegenover 49 procent met een daling. Zoomen we in op het gemeentelijke beeld, dan zien we dat er binnen de regio's ook verschillen bestaan tussen gemeenten. Bij ongeveer 41 procent van alle gemeenten is het aantal thuiszitters gedaald; bij achttien procent is het aantal gelijk gebleven en bij 41 procent is het gestegen. De sterkste toename in het aantal thuiszitters heeft plaatsgevonden in de regio Kop van Noord-Holland. In deze regio is het aantal thuiszitters in 2017-2018 meer dan verdubbeld (van 13 thuiszitters in 2016-2017 naar 40 thuiszitters in 2017-2018). In dezelfde periode is in de aangrenzende regio West-Friesland het aantal thuiszitters meer dan gehalveerd; van 78 thuiszitters in schooljaar 2016-2017 naar 33 thuiszitters in 2017-2018. Deze daling is gelijk ook de sterkste relatieve afname (-58%) in het aantal thuiszitters ten opzichte van alle andere RMC-regio's. Het valt op dat er, in navolging van West-Friesland, meer regio's zijn die een tegengesteld beeld van de omringende regio's laten zien, zoals Haaglanden en Midden-Brabant. Verder lijkt er een geografische clustering te zijn wat betreft regio's met een gestegen aandeel thuiszitters in het westen van het land en de meeste regio's in de provincie Groningen. Deze cijfers bevestigen het beeld dat het van belang is naar het regionale verhaal achter de cijfers te kijken.

2.2 Lokaal zicht

Het Thuiszitterpact heeft verzocht om een actueel standcijfer van het aantal thuiszitters in de verschillende regio's. In de enquête onder zowel de samenwerkingsverbanden als leerplichtambtenaren is

daarom opgevraagd hoeveel thuiszitters zij hebben geregistreerd op 15 maart 2019. Daarbij is ook gevraagd ongeoorloofd en geoorloofd verzuim te splitsen. De laatste categorie valt weliswaar formeel niet onder de thuiszittersdefinitie, maar ziekteverzuim vertoont wel samenhang met risico op een thuiszitsituatie hetzij vrijstelling op grond van artikel 5 onder a. Uit de opmerkingen bij de vragenlijsten blijkt dat er veel discussie is over de afbakening van het begrip thuiszitters in het algemeen, de wijze van registreren en ook dat er weinig tot geen onderscheid kan worden gemaakt naar geoorloofd en ongeoorloofd verzuim. Bovendien zijn de cijfers voor leerplicht per definitie anders dan de cijfers bij het samenwerkingsverband, al was het maar doordat het samenwerkingsverband verantwoordelijk is voor de leerlingen die op hun scholen worden aangemeld (po dan wel vo) en leerplicht voor alle leer- en kwalificatieplichtige jongeren binnen de gemeentegrenzen. Daar vallen ook jongeren onder die zich voor een school buiten de gemeente of in het geheel niet hebben aangemeld. Verder ontvangt leerplicht voor namelijk de meldingen van (vermoedelijk) ongeoorloofd verzuim en zijn zij niet vanzelfsprekend in beeld voor leerlingen voor wie het samenwerkingsverband een oplossing zoekt. Dat kan gaan om ziekgemelde jongeren, maar ook om kinderen met een hulpvraag die zijn aangemeld maar nog niet leerplichtig zijn.

Aan de responderende organisaties is ook gevraagd in hoeverre ze er zeker van zijn dat de opgegeven aantallen alle thuiszitters zijn. Drie procent van deze samenwerkingsverbanden en vijf procent van deze leerplichtorganisaties geeft aan hier helemaal zeker van te zijn. Naast deze en eerder genoemde beperkingen ten aanzien van de cijfers, hebben we bovendien te maken met een deelpopulatie waarover wordt gerespondeerd. Dit maakt dat er geen landelijk cijfer kan worden gegenereerd. In deze rapportage zijn daarom geen aangepaste standcijfers over thuiszitters gerapporteerd. De cijfers zijn – waar mogelijk – wel gebruikt om vast te stellen of de thuiszitters een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod ontvangen.

2.3 Termijn van drie maanden

In het Thuiszitterspact is de ambitie uitgesproken dat in 2020 voor iedere thuiszitter binnen drie maanden een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod moet zijn gevonden. Van de 56 samenwerkingsverbanden (34 po, 22 vo) die een antwoord kunnen geven op de vraag welk aandeel van de thuiszitters een passend aanbod heeft gevonden, zegt iets meer dan een derde hierin voor meer dan driekwart van hun thuiszitters te zijn geslaagd (n=21). Zestien van deze samenwerkingsverbanden geven aan voor elk kind een passend aanbod te hebben gevonden. Bijna de helft van deze samenwerkingsverbanden (n=25) vindt voor maximaal de helft van de thuiszitters een passend aanbod. Samenwerkingsverbanden in het primair onderwijs lijken over het algemeen voor een groter deel van hun thuiszitters tot een passend aanbod te komen dan de samenwerkingsverbanden in het voortgezet onderwijs. Ruim zes op de tien (n=21) samenwerkingsverbanden in het primair onderwijs vindt voor meer dan de helft van de thuiszitters een passend aanbod. Voor het voortgezet onderwijs geldt dit voor ruim vier op tien (n=10).

De samenwerkingsverbanden registreren nauwelijks of dit aanbod binnen drie maanden tot stand is gekomen. Kijken we naar de ervaringen van de ouders, dan geeft vijftien procent van de responderende ouders aan dat er sprake is van een passend aanbod. Twee derde daarvan heeft meer dan drie maanden op zich laten wachten. Van de overige groep ouders van thuiszitters zonder een (passend) aanbod (85%) laten bovendien negen op de tien ouders weten dat deze situatie inmiddels meer dan drie maanden duurt. Als we nader inzoomen op de groep ouders die aangeven een passend aanbod te hebben ontvangen (n=65), dan zien we dat het bij deze groep relatief vaker gaat om leerlingen met gedragsproblematiek. Voor leerlingen met leerproblematiek en hoogbegaafdheid lijkt het vinden van een passend aanbod moeilijker. Overigens bevindt zich onder de respondenten ook een grote groep ouders (46%) die een of meer aangeboden oplossingen heeft ontvangen, maar deze niet als passend ervaart. Dit leidt tot de vraag: wanneer is een aanbod passend?

Criteria voor passendheid aanbod

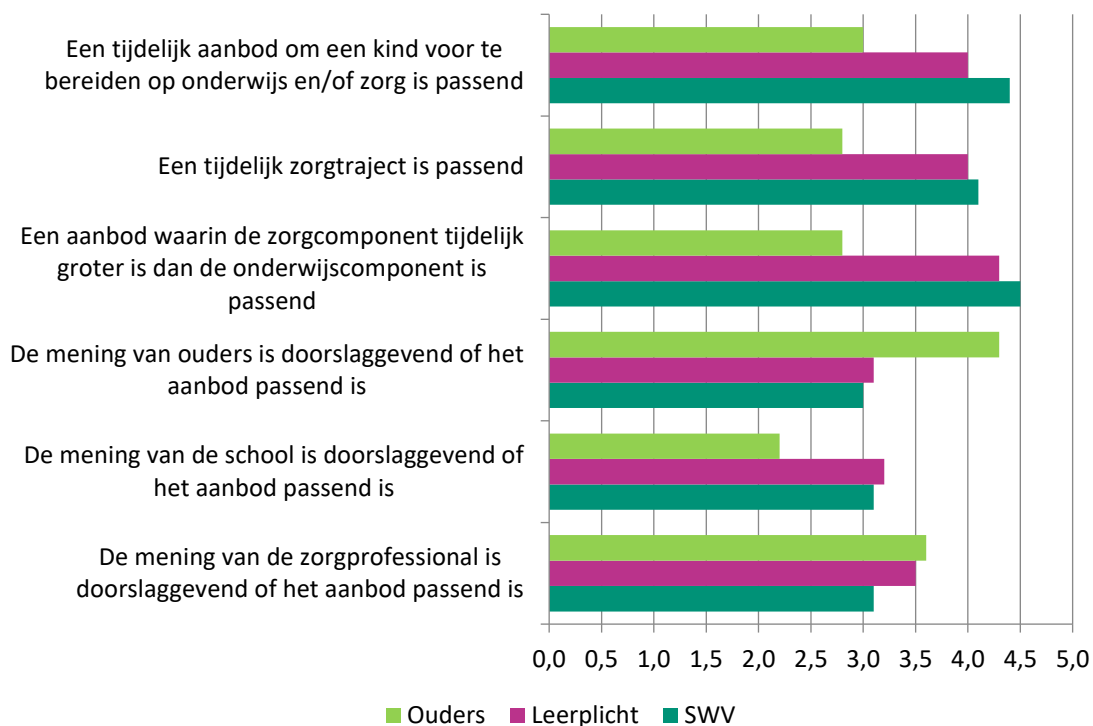
Samenwerkingsverbanden en leerplichtambtenaren zijn van mening dat een passend aanbod voor onderwijs en/of zorg in elk geval moet voldoen aan de volgende voorwaarden³:

1. ouders en kind zijn vanaf het begin betrokken (92%/95%);
2. het aanbod bevat ten minste een zorg- en een onderwijscomponent (86%/86%);
3. er is draagvlak voor het plan onder alle betrokkenen (81%/84%).

Duurzaamheid van het aanbod (69%/72%) en directe beschikbaarheid (60%/58%) vinden de respondenten relatief gezien een minder belangrijk criterium voor het bepalen van de passendheid van een aanbod. Uit de nadere verdieping komt echter naar voren dat respondenten wel degelijk belang hechten aan duurzaamheid, maar dan niet zozeer van het aanbod als zodanig, maar van de oplossing zelf. Dat dit geen overbodige luxe is, blijkt uit de interviews met ouders. Zij geven aan dat op termijn toch weer problemen (kunnen) ontstaan. Met name de overgangen naar een ander onderwijstype zijn kwetsbaar; van po naar vo en van vo naar vervolgopleiding.

Als we kijken naar de mening van de respondenten over wat een passend aanbod is (zie figuur 2.3) dan zien we ook terug dat (tijdelijk) aanbod van zorg, onderwijs of een combinatie van beide als passend wordt ervaren door samenwerkingsverbanden en leerplichtorganisaties. Ouders zijn hier gemiddeld minder uitgesproken over, maar laten grote variatie zien naar eens en oneens. Dat is niet vreemd, aangezien zij de passendheid van het aanbod baseren op de ervaringen met hun kind(eren) en niet op de meerdere waarnemingen waar de leerplichtambtenaren en samenwerkingsverbanden mee worden geconfronteerd.

Figuur 2.3 Mate waarin samenwerkingsverbanden en leerplichtambtenaren het eens zijn met de volgende stelling (1 – helemaal oneens, 5 – helemaal eens)

De mening van de ouders, school en/of zorgprofessional over de passendheid van geboden oplossingen achten samenwerkingsverbanden en leerplichtorganisaties relatief minder van belang. Responderende

³ Tussen haakjes staat eerst het percentage samenwerkingsverbanden en vervolgens het percentage leerplichtambtenaren aangegeven dat dit criterium heeft aangekruist.

ouders vinden echter wel dat hun mening doorslaggevend moet zijn bij het bepalen van de passendheid van het aanbod. Ook hechten ze – net als de leerplichtambtenaren – relatief veel waarde aan de mening van zorgprofessionals. Ze zijn het echter veel minder eens met de stelling dat de mening van de school doorslaggevend is om te bepalen of een oplossing passend is. Tegelijkertijd onderstrepen ouders wel het belang van het betrekken van meerdere organisaties bij het besluit over de passendheid van de oplossingen. Voor leerplicht, gemeenten en het samenwerkingsverband zien ze doorgaans geen rol. Wel voor henzelf, hun kind, de school en de zorgorganisatie.

Regionale verschillen

De samenwerkingsverbanden die de vragen hebben ingevuld en een passend aanbod hebben gevonden voor minder dan een kwart van hun thuiszitters zijn het vaakst verbonden aan RMC-regio's Achterhoek, Arnhem/Nijmegen en Zuid-Holland Noord. De samenwerkingsverbanden die een passend aanbod hebben gevonden voor meer dan driekwart van hun thuiszitters zijn het vaakst verbonden aan RMC-regio's West-Brabant, Noordoost-Brabant en agglomeratie Amsterdam. Aangezien niet van alle samenwerkingsverbanden binnen een regio de gegevens beschikbaar zijn, kunnen we niet stellen dat deze regio's als geheel goed of slecht presteren. Ook is het kunnen vinden van passend aanbod niet noodzakelijkerwijs gelinkt aan het terugdringen van het geregistreerde aantal thuiszitters. Weliswaar zien we op het oog dat een hoger aantal thuiszitter leidt tot meer moeite met het vinden van passend aanbod. De regio Agglomeratie Amsterdam is hiervan een goed voorbeeld; het lukt de responderende samenwerkingsverbanden in deze regio om voor een groot deel van de thuiszitters een passend aanbod te vinden. De regio laat echter ook een stijging van het aantal geregistreerde thuiszitters zien.

Naar een succes- voller aanbod

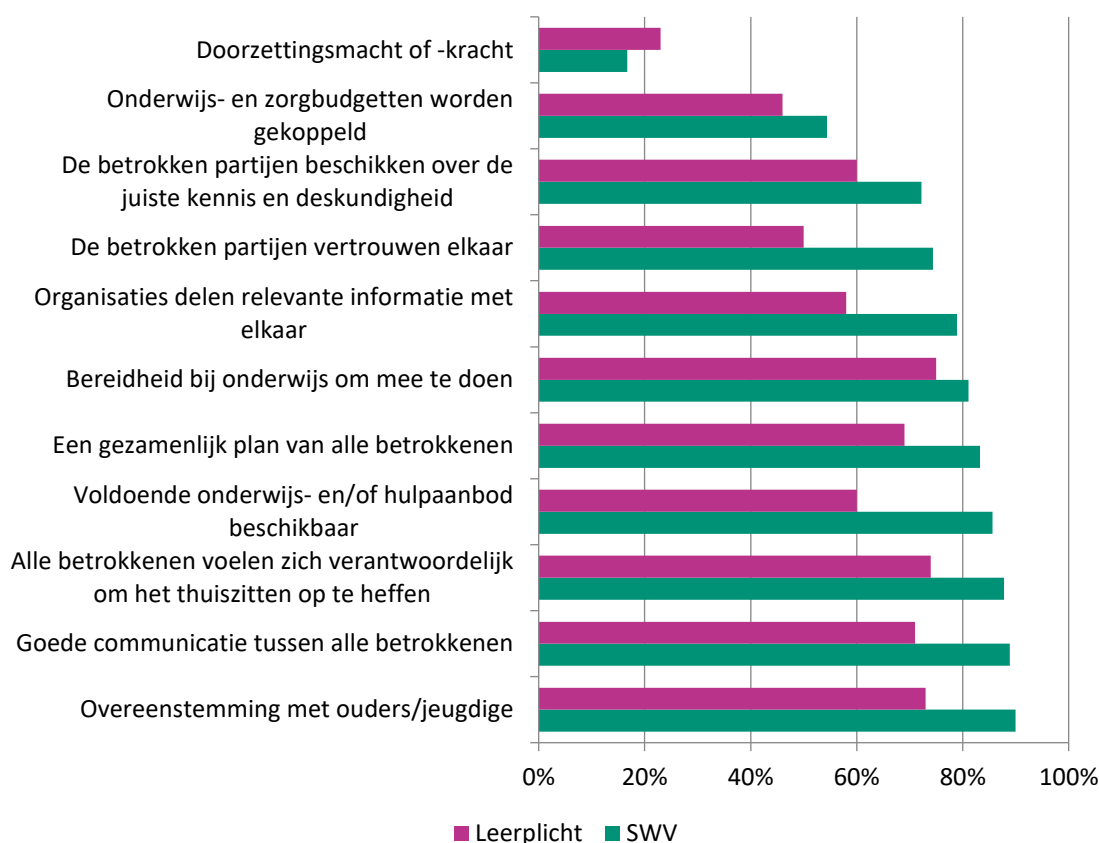
3

3 Naar een succesvoller aanbod

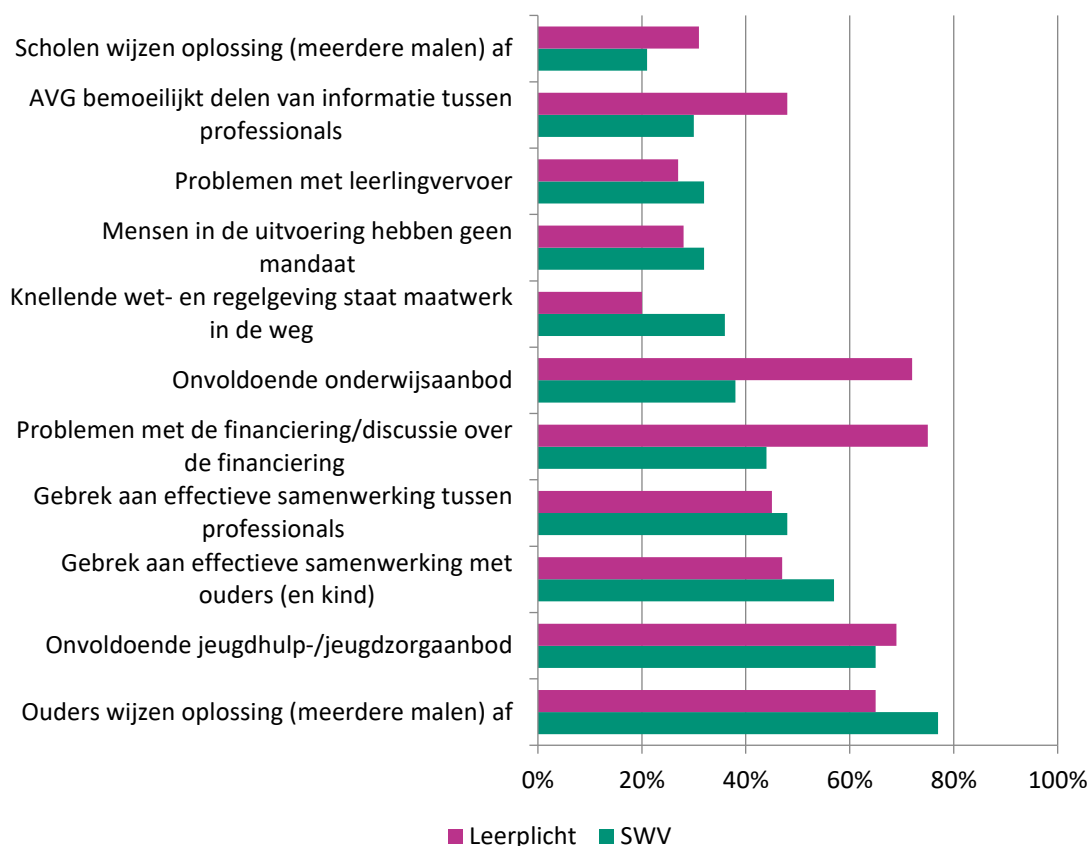
3.1 Belemmerende en bevorderende factoren

Op de vraag of de eigen organisatie het maximale doet om het aantal thuiszitters terug te dringen, geeft 43 procent van de samenwerkingsverbanden en 58 procent van de leerplichtambtenaren aan het hier niet volledig mee eens te zijn. Er is dus ruimte voor verbetering van de aanpak. Waar zit die ruimte dan? Wat zijn de factoren die ervoor zorgen dat de totstandkoming van een passend aanbod wordt bevorderd dan wel verbeterd (zie ook figuur 3.1 en 3.2)?

Figuur 3.1 Bevorderende factoren voor een passend aanbod

Figuur 3.2 Belemmerende factoren voor een passend aanbod

Uit het onderzoek blijkt dat de bepalende factoren voor de succesvolle totstandkoming van een passend aanbod sterk afhankelijk zijn van de specifieke situatie, waarbij voornamelijk maatwerk nodig is. Ook lijkt het succesvol bereiken van een passend aanbod sterk afhankelijk van de betrokken personen. Een deel van de ouders waarbij het gelukt is om tot een passend aanbod voor hun kinderen te komen, geeft aan dat er een professional betrokken was die bleef doorgaan tot er een oplossing was. Deze persoonlijke factor heeft ook zijn keerzijde, zoals blijkt uit de interviews met ouders. Ouders geven aan dat problemen zich vaak afspelen met individuen binnen de school (specifieke docent, mentor, gedragsdeskundige of directeur).

Bestudering van de belemmerende en succesvolle factoren laat verder zien dat leerplicht vaker aangeeft dat het onderwijsaanbod ontoereikend is om tot een succesvol aanbod te komen dan de samenwerkingsverbanden. Die zien onvoldoende jeugdhulp/jeugdzorgaanbod vaker als een issue. Ook ouders zijn van mening dat onvoldoende onderwijsaanbod vaker een issue is.

Samenvattend zijn de meest bepalende factoren voor een succesvol aanbod:

- kind centraal zetten;
- bieden van maatwerkoplossingen en flexibel werken;
- adequate registratie van thuiszitters (incl. uitwisseling gegevens);
- goede omgang met het verschil tussen ongeoorloofd en geoorloofd verzuim;
- verschil in verwachtingen van de (on)mogelijkheden van een passend aanbod (ouders/professionals/scholen);
- wet- en regelgeving (zowel feitelijk als veronderstellingen);
- financiering;
- samenwerking tussen professionals;
- organisatie versus individuele professional;
- tijdig beschikbaar passend aanbod;

- samenwerking/communicatie met ouders;
- passend aanbod voor leerproblemen (m.n. hoogbegaafdheid);
- aanwezigheid effectieve doorzettingsmacht/kracht;
- beschikbare kennis en expertise.

3.2 Suggestie voor verbeterde aansluiting

Vanuit de verschillende respondentgroepen zijn aanbevelingen aangedragen om het terugdringen van thuiszitters te kunnen verbeteren. Hieronder passeren kort de voornaamste de revue.

Preventie

Samenwerkingsverbanden en leerplichtambtenaren maken onderscheid tussen preventieve en curatieve (oplossingsgerichte) maatregelen. De meerderheid van de respondenten meent dat thuiszitters of leerlingen die dreigen uit te vallen beter en tijdiger in beeld moeten worden gebracht. Het gaat enerzijds om maatregelen met betrekking tot vroege signalering en anderzijds over betere informatie-uitwisseling tussen betrokken partijen als *voorwaarde* om preventief te kunnen handelen:

We hebben nog lang niet alle kinderen in beeld. Gegevens uitwisselen moet mogelijk zijn. Nu weten wij niet goed of er ook echt geen goed aanbod mogelijk is, of er wachtlijsten zijn of dat er andere redenen zijn. Met zoveel scholen en zorgaanbieders kan je je bijna niet voorstellen dat er geen aanbod is? Vaak weten professionals niet van elkaar wat zij kunnen.

In de antwoorden van de samenwerkingsverbanden wordt een aantal keer voorgesteld het onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim op te heffen. Verzuim, welke vorm dan ook, zou gemeld moeten worden bij een instantie (leerplicht, samenwerkingsverband of schoolarts). Betrokken partijen kunnen zodoende tijdig inzetten op preventieve maatregelen als leerlingen (en hun problematiek) eerder in beeld zijn gebracht. Dit vraagt om een 'sluitende registratie' tussen de betrokken partijen. Een samenwerkingsverband stelt voor om een meldingsplicht van verzuim aan het samenwerkingsverband vast te leggen in de Variawet:

Het invoegen in de Variawet van een verplichting voor scholen om de deskundigheid van het SWV vroegtijdig in te schakelen wanneer er sprake is van bijstelling van de onderwijstijd, zodat thuiszitten wordt voorkomen.

Vrijwel alle respondenten uiten de wens om betere en effectievere samenwerking tussen alle betrokken partijen te bewerkstelligen. Dit aspect komt ook terug als het gaat om registratie en informatie uitwisseling tussen de partijen. Verschillende respondenten benoemen dat er meer 'rek in de regelgeving' nodig is om tot vroegtijdige signalering van verzuim te komen:

De privacywetgeving staat samenwerking in de huidige manier van werken regelmatig in de weg. Laten we een gezamenlijke grondslag vastleggen om relevante informatie te mogen delen en afstemming te kunnen zoeken.

Versterking aanbod

In het kader van preventieve stappen die moeten worden gezet, noemen respondenten ook dat er meer tijdelijke onderwijs- en zorgvoorzieningen beschikbaar moeten zijn. Sommige respondenten menen dat het streven naar een passend aanbod binnen drie maanden bij complexe casussen niet altijd reëel is. Een tijdelijke oplossing is belangrijk om mogelijke escalatie van de problematiek te voorkomen. Ook wordt voorkomen dat het kind 'thuiszit' omdat er gewacht moet worden op een passend aanbod. Een samenwerkingsverband geeft aan altijd te streven naar een (tijdelijke en lichte) interventie binnen twee weken na een melding. Sommige respondenten noemen specifiek dat er een betere samenwerking moet zijn om het 'overbruggingsaanbod' te realiseren. Het gaat dan specifiek om opvanglocaties of 'veegklassen':

Opvanglocaties voor leerlingen die door wachtlijsten nog niet op de passende school kunnen instromen en hier tijdelijk worden opgevangen en onderwijs krijgen. Bekostigd door onderwijs (schoolbesturen/samenwerkingsverbanden) en zorg.

Om de tijd te overbruggen voor leerlingen die wel in staat zijn komende maandag op school te komen, moeten er 'veegklassen' met vervoer komen voor leerlingen die niet staan ingeschreven, maar wel naar school kunnen. Deze plek moet veilig zijn (geen druk, geen pesten). Op deze klassen staan pedagogisch medewerkers én bevlogen leraren klaar voor tijdelijke opvang, die zelf 1. een learning mindset hebben en leerlingen kunnen helpen een learning mindset te ontwikkelen, 2). geloof en vertrouwen in de leerling tonen en 3). indien nodig vervoer van en naar de veegklas (leerlingenvervoer)/kleding/eten aan de leerling kunnen aanbieden. Teller thuiszitten loopt door, maar het wordt zichtbaar en meetbaar dat pedagogisch aanbod aanwezig was en de tijd niet alleen maar 'wachten op passend aanbod' (lees: zonde van de tijd) is.

Samenwerking

Alle betrokken partijen in de keten moeten beter met elkaar samenwerken. Samenwerking begint bij een gezamenlijke (uitvoerings)visie, bereidwilligheid en verantwoordelijkheidsgevoel om thuiszitten te voorkomen. Sommige respondenten benadrukken dat alle organisaties het kind centraal moeten stellen en dat dit betekent dat er van betrokken partijen steun nodig is in het vinden van creatieve oplossingen. De organisaties moeten flexibel genoeg zijn om mee te komen in maatwerkoplossingen die (mogelijk) buiten wet- en regelgeving om gevonden moeten worden. Samenwerkingsverbanden noemen in het bijzonder dat de 'schotten' tussen de samenwerkende partijen (in het bijzonder zorg en onderwijs) te hoog zijn en dat er gestreefd moet worden naar inhoudelijke (en financiële) samenwerking in het vinden van een passend aanbod. Sommige respondenten pleiten voor meer gezamenlijke tafels van onderwijs, gemeente en zorg vanuit één of te koppelen budgetten en onder één verantwoordelijkheid:

Wat bij ons werkt is een thuiszitterstafelteam dat monitort en snel schakelt als het nodig is. Dit team streeft naar geen thuiszitters, het betrekken van de ouders bij het proces en het team kent de sociale kaart van de regio goed. Er is onderling vertrouwen. Er zijn goede banden met de scholen, de gemeente en de jeugdhulpverlening.

Een rek in regelgeving zou ook nodig zijn als het gaat over financiering van maatwerkoplossing (vooral met betrekking tot onderwijsachtige activiteiten binnen de zorg). Een betere aansluiting tussen zorg en onderwijsbudgetten zou uitkomst kunnen bieden. Het gaat dan met name over een flexibelere (creatieve) uitwisseling van budgetten of het gebruik van gezamenlijke budgetten. Een respondent geeft aan dat de inkoop van zorg door de gemeente meer georganiseerd moet worden vanuit de uitvoering (inkoop aanpassen op casussen van het afgelopen jaar):

Meer combinatiemogelijkheden onderwijs en zorg, zowel inhoudelijk als financieel: bekostiging scholen indien leerlingen minder dan 50 procent naar school gaan; bekostiging zorg in onderwijstijd; combinatie zorg en onderwijs, liefst in een scholen, indien nodig en wenselijk ook elders (in beperkte mate) en onder hele stringente voorwaarden (o.a. toezicht op kwaliteit van onderwijs).

Mandaat

In zowel de antwoorden van leerplicht als in de antwoorden van de samenwerkingsverbanden wordt aangegeven dat een regiehouder met *mandaat* een belangrijke factor is in het vinden van een passend aanbod binnen drie maanden. De respondenten menen dat doorzettingsmacht naar de zorgpartners nodig is om te komen tot een snelle(re) oplossing. Een traag vervolg na een intake door lange wachtlijsten in de zorg (door personeelstekorten) is een groot struikelblok dat tijdige hulp bemoeilijkt, menen de respondenten. Vaak wordt het hebben van een regiehouder met mandaat in samenhang met vastlopende of moeilijke trajecten genoemd (als mogelijke oplossing om toch aanbod te vinden). Een leerplichtambtenaar geeft aan dat het soms ook gaat over het 'anders organiseren' van hulp. Er wordt te

vaak aanbodgericht gewerkt waardoor voorzieningen snel volstromen en het vaak blijft bij symptoombestrijding.

Alle clichés zijn waar; maatwerk, de 'oplossing' ligt vaak in het systeem en niet enkel bij de ouders, het kind of de school. Ook weten we soms wat nodig is, maar is het praktisch moeilijk te organiseren. We werken daarnaast ook vaak te aanbodgericht, wanneer er een voorziening wordt gestart stroomt deze in korte tijd vol. Het blijft vaak bij symptoombestrijding, i.p.v. dat we de urgentie voelen om anders te organiseren.

Leerplicht en samenwerkingsverbanden onderschrijven het belang van een effectieve samenwerking met duidelijke afspraken, casusregie, rolverdeling en communicatie tussen partijen in de keten. Daarnaast wordt ook de wens geuit om meer expertise uit te wisselen op landelijk en regionaal niveau en te leren van elkaars knelpunten en successen.

Duidelijke afspraken die je met elkaar formuleert, nakomt en evalueert: wat gaat goed? Welk goede voorbeelden kunnen wij delen met alle partijen zodat alle samenwerkende organisaties weten hoe je bepaalde zaken kan oplossen? Daarnaast is de verbinding met een coördinator passend onderwijs, gezinscoach en leerplicht en SMW+ belangrijk om dit succesvol te laten slagen. Praktijk/uitvoering aan elkaar koppelen; waar je tegenaan loopt met beleid bespreken zodat er nieuw beleid gemaakt kan worden. Zij kunnen dit op een ander niveau opschalen waardoor de wet- en regelgeving 'aangepast' of verduidelijkt kan worden.

Er zijn nu erg veel mensen bezig 'iets' op te zetten binnen de regio. Misschien is meer samenwerken van regio's beter, ook om grensgevallen te voorkomen en landelijk van elkaar te leren en een beleid in ons land uit te zetten daar waar mogelijk.

Ouders

Een van de grootste belemmeringen in het vinden van passend aanbod die door samenwerkingsverbanden en leerplichtambtenaren is genoemd, is het veelvuldig afwijzen van oplossingen door ouders. Veel respondenten geven aan dat er doorzettingsmacht richting ouders nodig is om trajecten door te zetten. Sommige respondenten geven echter aan dat overeenstemming met ouders ook gerealiseerd kan worden door ze vroeg te betrekken in het proces in samenwerking met een onafhankelijke bemiddelaar die de belangen van alle partijen kan vertalen en op tafel kan leggen. Een dergelijke verbindende partij voor ouders zou ook ten goede komen aan het acceptatieproces van ouders:

Voldoende tijd voor zorgcoördinatoren op de scholen om met ouders en leerling de ondersteuningsbehoefte te bespreken en hen deze te laten accepteren en daarna samen op zoek te gaan naar de beste oplossing voor de leerling.

Antwoorden en oplossingen kunnen niet gezocht worden zonder de communicatie met ouders. Leerlingen die dreigen thuis te komen zitten verliezen gaandeweg de verbinding met de school, de leerkracht en de klasgenoten. De afstand wordt vergroot wanneer ook ouders hun vertrouwen in de school en hulpverleners verliezen door een te lang slepend proces. Wanneer een casus dit vraagt, zouden er extra faciliteiten moeten zijn om de verbinding te waarborgen. Een verbindingsmanager.

Ouders geven daarentegen aan dat het van belang is hen serieus te nemen en het probleem te onderkennen. Zo worden de problemen van het kind niet altijd gezien, omdat ze mondig zijn of zich heel goed proberen aan te passen, maar thuis dan helemaal kapot en/of gefrustreerd zijn. De problemen van deze kinderen worden dan niet serieus genomen. Ook vinden ouders dat de samenwerking met school niet goed verloopt. Ze zijn ontevreden over de informatievoorziening over de rechten die ze als ouder hebben binnen passend onderwijs, vinden dat de school niet genoeg heeft gedaan om te voldoen aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte alsmede het vinden van een oplossing. Ook ervaren zij dat adviezen van deskundigen niet of niet goed worden opgevolgd. De samenwerkingsverbanden en leerplicht-

ambtenaren onderkennen wel dat er een gebrek is aan effectieve samenwerking met ouders en kinderen, maar geven ook aan dat ouders aangeboden oplossingen meerdere malen afwijzen. In bijlage 5 zijn de ervaringen van ouders in acht casusbeschrijvingen opgenomen.

Sluitende aanpak

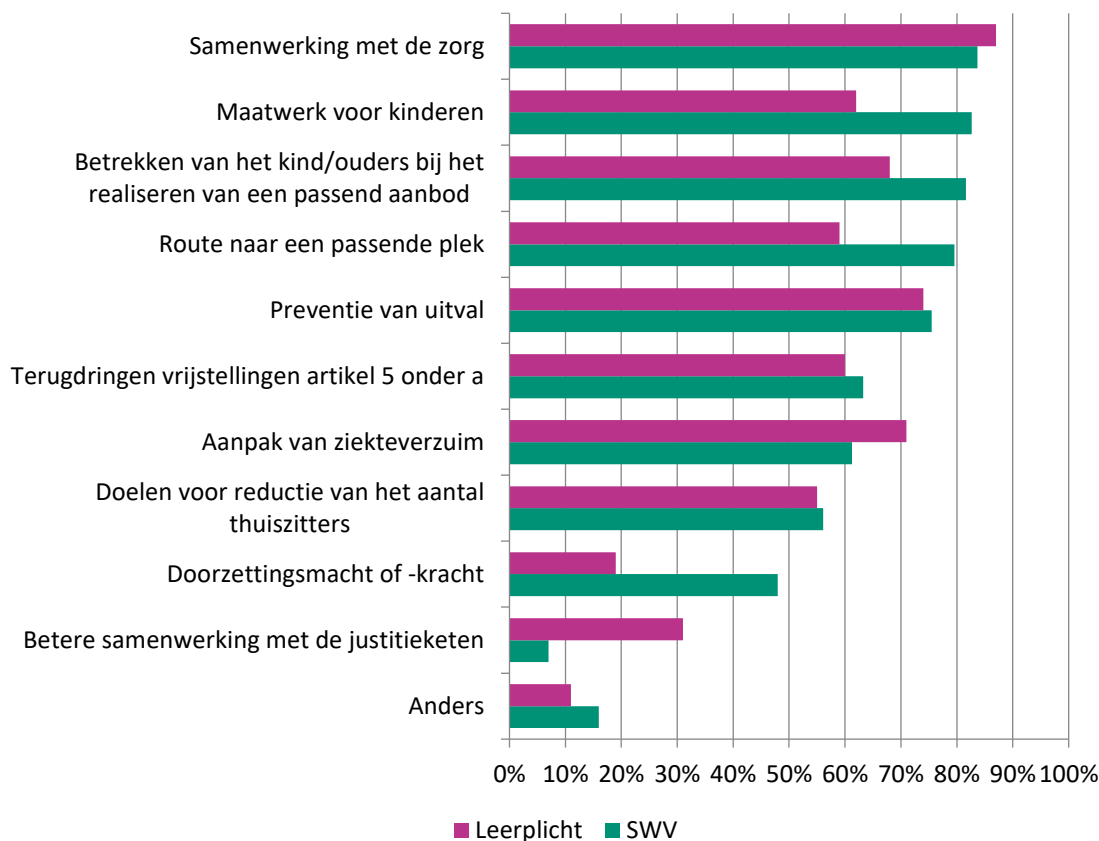
4

4 Sluitende aanpak

4.1 Lokale afspraken

De meerderheid (83%) van de samenwerkingsverbanden geeft aan een sluitende aanpak te hebben voor thuiszitters in hun regio. In deze regionale aanpak worden relatief het meest afspraken gemaakt over de onderdelen samenwerking met zorg, maatwerk voor kinderen en de betrokkenheid van kind en ouders bij het realiseren van een passend aanbod (zie figuur 4.1).

Figuur 4.1 Onderdelen waarover afspraken zijn gemaakt in de lokale sluitende aanpak

Ruim vier op de vijf van de ondervraagde samenwerkingsbestanden maakt afspraken over deze onderdelen (respectievelijk 85%, 85% en 82%). Afspraken over een betere samenwerking met de justitieketen worden relatief het minst (8%) gemaakt. De leerplichtorganisaties laten een ander beeld zien. Zo lijken ze minder vaak een sluitende aanpak te hebben (69%) en als ze die hebben, staan er andere afspraken in (minder doorzettingsmacht, meer afspraken over samenwerking in de justitieketen en meer aandacht voor de aanpak van ziekteverzuim). Enerzijds lijken samenwerkingsverbanden en leerplichtorganisaties meer vanuit hun eigen perspectief op het thuiszittersvraagstuk te reageren, anderzijds lijkt er een samenhang te zijn met de geconstateerde belemmeringen en daarmee wensen ten aanzien van de lokale afspraken. Het verschil komt vermoedelijk ook voort uit het verschil in werkgebied van samenwerkingsverbanden (meerdere gemeenten) en de leerplichtorganisaties (soms enkele gemeenten, soms meerdere).

Er worden gemiddeld zes partijen betrokken bij het opstellen van de afspraken over het terugdringen van thuiszitters in de regio. Vrijwel alle samenwerkingsverbanden geven aan hierin samen te werken met leerplicht (98%). Andere partijen die relatief vaker worden betrokken, zijn de gemeente (92%) en een ander samenwerkingsverband van het po of vo (81-88%). Opvallend is dat de samenwerkingsverbanden minder vaak lokale ketenpartners betrekken bij het opstellen van hun afspraken. Lokale zorgpartijen worden het minst vaak genoemd als betrokken partij (26%). Overigens is iets meer dan de helft

van de ouders niet op de hoogte van de lokale afspraken die zijn gemaakt om te voorkomen dat kinderen thuiszitter worden (51%). Een derde is er enigszins van op de hoogte, zestien procent volledig.

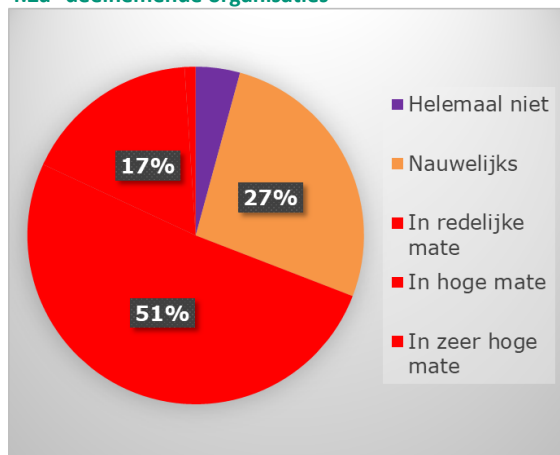
4.2 Nakomen afspraken

Bijna twee derde (68%) van de ondervraagde samenwerkingsverbanden ziet desgevraagd 'belemmeringen bij de deelnemende organisaties in het nakomen van de gemaakte afspraken'. Zeventien procent ziet dit in hoge of zeer hoge mate. Tegelijkertijd zien drie op de tien (29%) belemmeringen bij het nakomen van de afspraken in de eigen organisatie (zie figuur 4.2). Andere organisaties doen het in de ogen van deze samenwerkingsverbanden dus minder goed dan zij zelf. De belemmeringen die deze samenwerkingsverbanden ervaren, hangen niet samen met het aantal betrokken partijen. Samenwerkingsverbanden die meer belemmeringen zien, werken niet met significant meer of minder partijen samen bij het opstellen van afspraken.

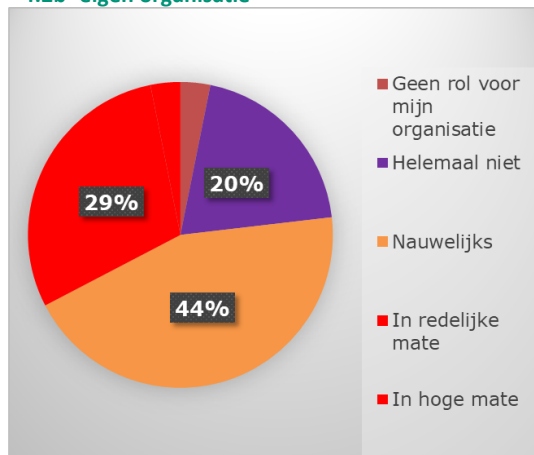
Tegelijkertijd ziet eveneens twee derde (67%) van de leerplichtambtenaren desgevraagd 'belemmeringen in het nakomen van de afspraken bij deelnemende organisaties', terwijl een derde (33%) dergelijke belemmeringen binnen de eigen organisatie ziet (zie figuur 4.3). Ook bij de respondenten vanuit jeugdzorg (n=12) ontstaat dit beeld. Tien van hen zien 'in redelijke tot hoge mate belemmeringen in het nakomen van de afspraken bij de deelnemende organisaties', terwijl zes van hen in redelijke mate belemmeringen zien in de eigen organisatie.

Figuur 4.2 Mate waarin samenwerkingsverbanden belemmeringen zien in nakomen afspraken in...

4.2a deelnemende organisaties

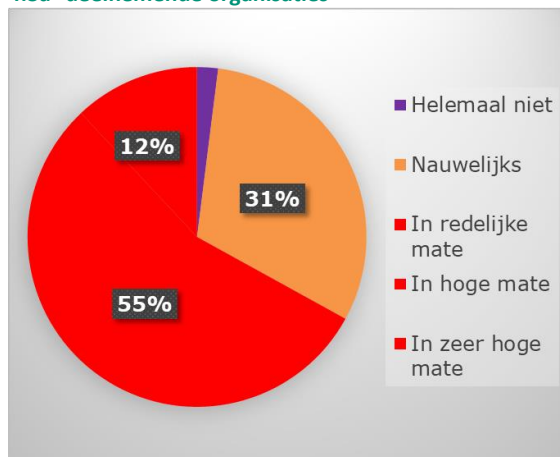

4.2b eigen organisatie

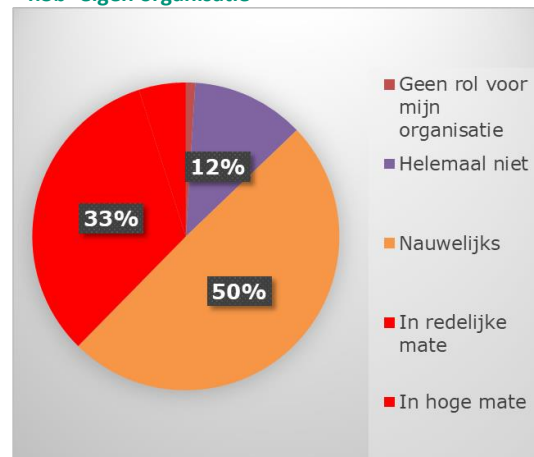

Figuur 4.3 Mate waarin leerplichtambtenaren belemmeringen zien in nakomen afspraken in...

4.3a deelnemende organisaties

4.3b eigen organisatie

Met een open vraag is de respondenten verzocht hun antwoorden toe te lichten. De samenwerkingsverbanden die belemmeringen zien, geven aan dat een deel van de belemmeringen wordt veroorzaakt door 'geringe integrale afstemming tussen onderwijs en jeugdzorg in de aanpak inzake thuiszitters'. Dit hangt volgens de respondenten deels samen met verschillen in werkwijze in de zorg- en onderwijscontext, waarbij sommige respondenten specifiek verwijzen naar de afstemming van zorgarrangementen met het onderwijs.

Het zijn dezelfde belemmeringen als in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in het algemeen. Andere context, andere doelen, ander tempo. En capaciteitsproblemen – wachtlijsten, enorme druk in de gespecialiseerde jeugdhulp en bij GI's.

Andere organisatiemodellen; financiële belemmeringen (m.n. in zorgaanbod); ander 'taal' en cultuur binnen onderwijs en zorg; starheid van (registratie)systemen waardoor bijvoorbeeld aantallen/getallen moeilijk te vergelijken en te controleren zijn.

Ook capaciteitsproblemen (voornamelijk in de jeugdzorg), gebrek aan financiële middelen vanuit de gemeente en onduidelijkheid over wie de regie heeft in de aanpak worden genoemd. Verder noemt een deel dat het nakomen van afspraken wordt bemoeilijkt door botsende wet- en regelgeving (bijvoorbeeld beperking in het uitwisselen van informatie door de nieuwe privacywet).

Als het echt spannend wordt en er snel gehandeld dient te worden, blijkt of alles wat op papier is afgesproken in werkelijkheid ook geleverd kan worden. Wat ik merk bijvoorbeeld bij jonge kinderen die dreigen thuis te komen te zitten vanuit een integrale onderwijs-zorgklas (oza), is dat de school (het bestuur), vanwege de zorgplicht, en het SWV in de ondersteuning van de school en in overleg met ouders, hard gaan lopen om een andere passende plek te vinden. De jeugdhulporganisatie doet niets want het product (in de oza-voorziening) is wat is ingekocht door gemeente(n) en niet wat er moet gebeuren als dit niet werkt. Ik pleit erg voor een wettelijke 'zorgplicht' voor de jeugdhulp. Niet loslaten totdat een andere oplossing bedacht is samen met onderwijs en ouders.

Ongeveer een derde van de ondervraagde samenwerkingsverbanden ziet ook belemmeringen binnen de eigen organisaties in het nakomen van afspraken. In hun toelichting geven ze diverse verklaringen hiervoor. Een deel van deze respondenten geeft aan dat het ontbreken van zorgvuldige ofwel gestandaardiseerde registratie van thuiszitters door scholen ervoor zorgt dat meldingen soms te laat worden doorgezet. De samenwerkingsverbanden kunnen hierdoor niet tijdig handelen, om bijvoorbeeld escalatie van het probleem te voorkomen. Het melden en registreren van thuiszitters door scholen is hier (nog) onvoldoende sluitend om te kunnen sturen op preventie van de problematiek. Een deel van de respondenten ervaart ook gebrek aan capaciteit als het gaat om beschikbaarheid van personeel met juiste kennis en deskundigheid over thuiszitters.

4.3 Regie en escalatie

Aan de hand van een aantal stellingen is aan samenwerkingsverbanden en leerplichtambtenaren gevraagd of ze zich verantwoordelijk voelen voor het terugdringen van thuiszitters in hun regio, of ze een duidelijk visie hierop hebben, zich structureel hiervoor inspannen en deskundigheid en kennis hebben en deze ook delen met andere organisaties in de keten. Er lijkt bij samenwerkingsverbanden een samenhang te zijn tussen inspanning op de bovengenoemde onderdelen en het ervaren van belemmeringen met betrokken partijen en binnen de eigen organisatie in het nakomen van afspraken. Dit geldt in het bijzonder voor de beschikbaarheid van deskundig personeel; samenwerkingsverbanden die meer beschikken over deskundig personeel ervaren significant minder problemen in het nakomen van afspraken binnen de eigen organisatie over het terugdringen van thuiszitters.

Verder is aan de samenwerkingsverbanden gevraagd of er in de regio een partij is aangewezen die de regie houdt op het vormgeven van een passend onderwijs- en/of zorgaanbod. Ongeveer 47 procent van de ondervraagde samenwerkingsverbanden geeft aan dat dit niet het geval is. Een iets kleiner aandeel (45%) heeft wel een partij aangewezen die de regie houdt. Een klein aandeel (8%) heeft hier geen zicht op. De samenwerkingsverbanden die hebben aangegeven een regiehouder te hebben, zeggen over het algemeen dat zij zelf (het samenwerkingsverband) deze rol hebben, vaak in samenwerking met een andere partij. Dit is dan vaak (opeenvolgend) gemeente, school(bestuur) en leerplicht. Ongeveer driekwart van de samenwerkingsverbanden (73%) die een regievoerder hebben, geeft aan dat de regierol officieel is vastgelegd. De meerderheid geeft aan dat dit in het OOGO Jeugdwet (op overeenstemming gericht overleg) is vastgelegd of in het ondersteuningsplan. Vier respondenten geven aan dat dit is vastgelegd in hun eigen (regionale) Thuiszitterspact. Verder worden een aantal keer convenanten en eigen thuiszittersprotocollen genoemd. Redenen om geen aangewezen partij te hebben voor de vormgeving van passend aanbod zijn divers. Een deel van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de partij die regie voert wordt vastgesteld op casusniveau. Er wordt per individuele casus vastgesteld wie het beste aansluit op deze rol. Een deel van de samenwerkingsverbanden stelt dat (omwille van die afstemming) er vaak een combinatie is van partijen die een regiehoudende rol hebben. Deze combinatie wordt wederom afgestemd op casusniveau. Een samenwerkingsverband geeft aan dat ze binnen hun verband altijd een casusregisseur hebben waar een beroep op kan worden gedaan wanneer onderwijs en zorg er niet samen uitkomen.

Escalatie

Ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden zegt dat er geen afspraken zijn gemaakt over escalatie tussen onderwijs en gemeente. Bijna veertig procent geeft aan dat er wel afspraken zijn. De meerderheid van de samenwerkingsverbanden die afspraken hebben gemaakt over escalatie tussen onderwijs en gemeente heeft geen of slechts één keer gebruikgemaakt van deze mogelijkheid (resp. 52% en 16%). Vervolgens is aan de samenwerkingsverbanden gevraagd hoe effectief zij de afspraken over het opheffen van thuiszittersproblematiek vinden. Iets meer dan de helft (61%) geeft aan de afspraken een beetje of grotendeels effectief te vinden. Respondenten die de afspraken grotendeels effectief vinden, geven als reden dat de lijnen korter zijn ('we weten elkaar te vinden') en er door de afspraken meer afstemming en gedeelde verantwoordelijkheid ontstaat ('met de kernpartneraanpak zoeken we de integrale oplossing').

4.4 Civiel kader en justitieketen

Ruim de helft van de leerplichtambtenaren (54%) geeft aan weleens proces-verbaal te hebben opgemaakt tegen de jongere als deze niet mee wil werken aan een door het samenwerkingsverband aangeboden onderwijs- of zorgaanbod. In de enquête is aan leerplichtambtenaren gevraagd in hoeverre dwang in het strafrechtelijk kader (proces-verbaal) effectief is voor het opheffen van thuiszitten. Ruim de helft (53%) vindt deze route (een beetje) effectief. Kijken we alleen naar de leerplichtambtenaren die in deze situaties een proces-verbaal hebben opgemaakt tegen de jongere, dan vindt 71 procent deze route effectief. Verder heeft een op de vijf leerplichtambtenaren (18%; n=17) wel eens voor de civiele route (beschermingsonderzoeken Raad voor de Kinderbescherming) gekozen om thuiszitten tegen te gaan als ouders niet meewerken. Ruim de helft van de leerplichtambtenaren (of ze er nu wel of geen gebruik van hebben gemaakt) vindt deze aanpak (een beetje) effectief.

Feitelijk zien we twee groepen respondenten. De groep die de maatregel effectief vinden en de groep die dat niet vindt, of het niet weet. Beide groepen zijn ongeveer even groot. Als we kijken naar de toelichtingen waarom werken met een proces-verbaal effectief is, constateren we dat de respondenten de strafrechtelijke route voornamelijk effectief vinden om een impasse te doorbreken ('het kan fungeren als breekijzer'). Volgens deze respondenten werkt het als middel om doorzettingsmacht naar ouders te realiseren en dus ouders te bewegen mee te werken aan een oplossing. Sommige respondenten geven aan dat dwang in de strafrechtelijke route vooral effectief is om jeugdreclassering op te leggen of gedwongen hulpverlening. Tegelijkertijd zien we ook dat een deel van de respondenten het opstellen van een proces-verbaal geen wenselijke situatie vindt: afdwingen is geen 'juiste motivatie'. Volgens hen

wordt het probleem van thuiszitten niet verholpen na een beroep op de strafrechtelijke route (er volgt niet per definitie een snelle oplossing). Het vinden van passend (zorg)aanbod zou ten opzichte van het opmaken van een proces-verbaal effectiever van de grond komen door gebruik te maken van dwang in civiel kader. Eén respondent geeft aan dat in zaken waar bredere problematiek speelt een civiele opschaling meer effect heeft, dan het opmaken van een proces-verbaal. Door het betrekken van de Raad voor de Kinderbescherming zou er een neutralere visie op tafel komen over welke inzet nodig is om de leerling weer in een passende route te krijgen. Maar wederom geven de respondenten aan dat civiele opschaling niet per definitie leidt tot het vinden van een passend aanbod:

Vanuit het civiel kader is er een voogd aangesteld die gezamenlijk met ouders en jongere is opgetrokken om een passende plek te vinden. Uiteindelijk is het niet gelukt de leerling succesvol naar school te laten gaan. Te veel achterliggende problematiek waardoor schoolgang niet mogelijk was.

Conclusies en aanbevelingen

5

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In opdracht van de partners van het Thuiszitterspact is onderzocht hoe in het laatste jaar van het pact een versnelling aangebracht kan worden in de thuiszittersaanpak. Daarbij stond de volgende vraag centraal:

Wat kan er aan landelijke ondersteuning geboden worden om het aantal thuiszitters te laten afnemen en/of een versnelling te realiseren in het behalen van de ambities van het Thuiszitterspact?

Om die vraag te kunnen beantwoorden, zijn de volgende doelen voor het onderzoek geformuleerd:

1. inzicht bieden in de mate waarin thuiszitters binnen drie maanden een passend aanbod ontvangen en de mate waarin dit wordt uitgevoerd;
2. inzicht bieden in de factoren die dit belemmeren dan wel bevorderen;
3. inzicht bieden in de samenwerking in de regio's om tot een sluitende aanpak te komen;
4. opleveren van aanbevelingen waarmee de partners op landelijk dan wel regionaal niveau in kunnen zetten op verbetering van de thuiszittersaanpak en versnelling van de ambities.

In dit afsluitende hoofdstuk beantwoorden we de centrale vraag en gaan we in op de doelstellingen op basis van de uitgevoerde onderzoeksactiviteiten (enquêtes en interviews onder/met samenwerkingsverbanden, leerplichtambtenaren, ouders, jeugdgezondheidszorg en gemeente), waarvan de hoofdlijnen in de vorige hoofdstukken (en bijlagen) zijn opgenomen. Daarbij is het goed om te beseffen dat het onderzoek geen evaluatie is van de ambities van het Thuiszitterspact. De focus ligt op mogelijkheden voor een (nog) betere thuiszittersaanpak. Op basis van dit onderzoek kan ook niet worden geconcludeerd of het Thuiszitterspact al dan niet werkt. Daarvoor zijn andere onderzoeksvragen en indicatoren nodig. Bovendien kent de respons onder ouders een selectiebias onder ouders met negatieve ervaringen. Zij zullen sneller geneigd zijn geweest om deel te nemen aan het onderzoek. Gezien het doel van deze studie (waar liggen mogelijkheden om de aanpak te verbeteren?) is dat echter geen issue. Wel maakt dit het niet mogelijk algemene uitspraken te doen over ouders van thuiszittende leerlingen, laat staan ouders van kinderen in de leerplichtige leeftijd. Deze uitspraken zijn grotendeels beperkt tot de responderende groep ouders.

5.2 Conclusies

De laatste jaren is door de diverse bij de thuiszittersaanpak betrokken partijen de nodige inspanning geleverd om tot een betere aanpak te komen. Dit zien we onder meer terug in het belang dat de responderende partijen hechten aan dit thema en het gegeven dat het terugdringen van het aantal thuiszitters bij de respondenten hoog op de agenda staat en de organisaties aangeven zich hiervoor verantwoordelijk te voelen. Deze (toegenomen) aandacht heeft onder meer geleid tot beter inzicht in het aantal thuiszitters en het met lokale partijen samen zoeken naar oplossingen voor thuiszittende jongeren. Hierin zit wel iets 'dubbels'. Zo heeft het betere inzicht enerzijds bijgedragen aan meer geregistreerde thuiszitters en daarmee discussie over passend onderwijs, terwijl er anderzijds meer aandacht is gekomen voor thuiszittende leerlingen en het zoeken van een oplossing voor deze groep. Landelijk gezien zijn er grote verschillen tussen regio's waar het aantal thuiszitters stijgt en regio's waar dit daalt. Echter, deze stijgende of dalende aantallen zijn niet zonder meer als succes- of faalfactor te benoemen. In de RMC-regio Agglomeratie Amsterdam zien we bijvoorbeeld dat het aantal thuiszittende jongeren is toegenomen, maar de regio lijkt er wel relatief vaak in te slagen voor een groot deel van de jongeren een passend aanbod te vinden. Puur sturen op dergelijke cijfers doet dan ook geen recht aan de inspanningen van lokale partners. In het onderhavige onderzoek stellen we vast dat het terugdringen van het aantal thuiszitters een complex vraagstuk is en veel maatwerk vereist.

Realiseren passend aanbod vraagt (nog) vaak langere doorlooptijd dan drie maanden

Bijna de helft van de responderende samenwerkingsverbanden zegt dat ze minder dan de helft van de tijdens het onderzoek bij hen bekende thuiszitpopulatie een passend aanbod hebben kunnen doen. In hoeverre zij binnen drie maanden tot een aanbod kunnen komen, is daarbij niet helder. In de registra-

ties van de samenwerkingsverbanden en leerplicht blijkt moeilijk na te gaan of er binnen drie maanden een passend aanbod wordt geboden. Duidelijk is wel dat voor een deel van de thuiszitters op het moment van enquêteren (nog) geen aanbod was gevonden. De ervaringen van de ouders – ook al is daarbij naar verwachting sprake van een specifieke responderende groep – laten zien dat het realiseren van een passend aanbod meer doorlooptijd vergt. Van de responderende ouders wacht 85 procent nog op een passend aanbod. Negen van de tien ouders zeggen al meer dan drie maanden op een passend aanbod te wachten. Bij de responderende ouders waar het ten tijde van de enquête wel was gelukt om tot een passend aanbod te komen (15%), lukte dat veelal niet binnen de termijn van drie maanden: twee derde heeft langer dan drie maanden op de oplossing moeten wachten. Overigens constateren we dat het aanbod niet altijd duurzaam is: het is kwetsbaar voor overgangssituaties zoals de overgang van po naar vo.

Verscheidenheid aan factoren belemmert dan wel bevordert realisatie van een passend aanbod

De factoren die realisatie van een passend aanbod belemmeren dan wel bevorderen, zijn zeer divers en hangen samen met de individuele en lokale situatie. De volgende factoren worden veelvuldig genoemd: de mate waarin wordt geluisterd naar en acceptatie van het aanbod door ouders, samenwerking tussen professionals en met ouders, tekort aan onderwijsaanbod (niet passend voor de thuiszitter) of hulpaanbod (wachttijsten dan wel afwezigheid van opties) en late inschakeling van het samenwerkingsverband dan wel leerplicht – zeker bij geoorloofd verzuim. Ook ervaart een deel van de ouders het aanbod als niet passend en wijst men het aanbod daarom af.

De door ons gevoerde verdiepende gesprekken laten zien dat een passend aanbod beter valt te realiseren als de betrokkenen een bepaalde mate van flexibiliteit vertonen en daadwerkelijk kindgericht aan de slag gaan. Daarvoor moeten (veronderstelde) schotten tussen onderwijs en zorg worden geslecht. Naast kennis over wat wel en niet mag worden gerealiseerd, lijkt ook vaak meer lef nodig van betrokkenen om iets te regelen. Deze persoonlijke factor van betrokkenen bij het realiseren van een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod moet niet worden onderschat: meerdere ouders met een passend aanbod zeggen dat iemand zich over de zaak ging ontfermen om een en ander voor elkaar te krijgen. Ze zijn daar doorgaans goed over te spreken.

Het vinden van aanbod lijkt lastiger als de thuiszitter (ook) een zorgvraag heeft. Samenwerkingsverbanden zijn van mening dat er voldoende onderwijsaanbod is, maar te weinig zorgaanbod. Leerplicht en ouders zien juist dat het onderwijsaanbod tekortschiet om in de ondersteuningsvraag te kunnen voorzien en onderwijs te combineren met zorg. Verder speelt er een tekort aan aanbod voor hoogbegaafdheid.

Dat ouders en leerplicht veel waarde hechten aan het oordeel van de zorgverlener over de passendheid van het aanbod en tegelijkertijd hun zorgen uiten over onvoldoende onderwijsaanbod, laat zien dat de combinatie van zorg en onderwijs in de praktijk moeilijk is te realiseren. Ook bestaan er tussen ouders, leerplicht en onderwijs verschillende beelden over wat de oplossing zou moeten zijn. Het bieden van een zorgaanbod terwijl er geen zicht is op een onderwijsaanbod, maakt dat het aanbod niet als passend wordt ervaren.

Samenvattend zijn de meest bepalende factoren voor een succesvol aanbod een samenspel van:

- uitgaan van de behoefte van het kind en niet van het aanbod (kind centraal);
- uitgaan van maatwerkoplossingen en flexibele opstelling om tot aanbod te komen;
- adequate registratie van thuiszitters (incl. heldere afspraken over definities en uitwisseling gegevens);
- inzichtelijk krijgen en handelen bij de groep jongeren met geoorloofd verzuim;
- verhelderen en managen van de verwachtingen van de (on)mogelijkheden van een passend aanbod (bij ouders, professionals en scholen);
- adequate kennis van wet- en regelgeving, zodat vooronderstellingen van wat wel/niet mag geen belemmeringen vormen;
- beschikbare financiën en ontschotten van budgetten;
- optimale samenwerking tussen professionals;
- mandaat bij een individuele medewerker, zodat deze namens een organisatie beslissingen kan nemen;

- tijdige beschikbaarheid van een passend aanbod (geen wachtlijsten);
- goede samenwerking en duidelijke communicatie met ouders;
- aanwezigheid van een effectieve doorzettingsmacht/kracht;
- adequate beschikbare kennis en expertise.

Sluitende aanpak: van theorie naar praktijk

Naast het realiseren van een passend aanbod binnen drie maanden, streeft het Thuiszitterspact naar een regionale sluitende aanpak van thuiszitten die het kind centraal stelt. In de meeste regio's zijn dergelijke afspraken in de afgelopen jaren tot stand gekomen. Ondanks deze afspraken staan de betrokken partijen nog voor de uitdaging om de theorie (gemaakte afspraken) meer met de praktijk (nakomen van die afspraken) in overeenstemming te brengen.

De organisaties hebben hierin te maken met verschillende werkgebieden. De samenwerkingsverbanden bestrijken meerdere gemeenten en zijn verantwoordelijk voor hetzij primair, hetzij voortgezet onderwijs. Daarbij gaat het om de leerlingen die bij hun scholen zijn aangemeld en waarvoor zorgplicht bestaat. De gemeenten zijn daarentegen verantwoordelijk voor de leer- en kwalificatieplichtige jongeren binnen hun gemeente. Dit is niet altijd dezelfde groep. Dit onderscheid legt de kiem voor regionale afstemmingsproblemen, zoals onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid, financiering, regievoering en communicatie tussen betrokken partijen. Het verklaart mede waarom sommige leerplichtorganisaties wel en andere niet bij een lokaal Thuiszitterspact zijn betrokken.

Belemmeringen in de samenwerking

De responderende partijen (samenwerkingsverbanden, leerplicht en JGZ) zien meer belemmeringen in het nakomen van de afspraken bij andere organisaties dan bij de eigen organisatie. Dit is niet ongevoelbaar in dergelijk onderzoek, maar roept wel vragen op over de voedingsbodem voor samenwerking – is die wel aanwezig? – en de mate van zelfreflectie binnen organisaties.

Zowel samenwerkingsverbanden als leerplichtambtenaren vinden dat veel cases pas laat bij hen in beeld komen. Er is dan al veel 'geschiedenis in de case' en partijen vinden elkaar moeilijker. Eerder en beter met elkaar in gesprek gaan om tot een passend en voor iedereen acceptabel aanbod te komen, is daarom het devies. Bij veel ouders van thuiszitters zonder aanbod was het samenwerkingsverband namelijk nog niet in beeld, terwijl de ouders die een passende oplossing hebben gevonden vaker tevreden zijn over (de rol van) het samenwerkingsverband. Tegelijkertijd zien de betrokken ouders leerplicht niet direct als een partij die kan bijdragen aan de oplossing. Leerplicht komt doorgaans pas in beeld als het verzuim als (vermoedelijk) ongeoorloofd wordt bestempeld, waardoor de ouder zich in eerste instantie moet verantwoorden.

Doorzettingsmacht

Samenwerkingsverbanden vragen om doorzettingsmacht, om zo bij weigering van hun aanbod door ouders alsnog tot onderwijs of zorg te kunnen komen. De ouders zeggen juist dat er niet naar hen wordt geluisterd en willen doorzettingsmacht richting scholen. Hoewel wij onderschrijven dat een doorzettingsmacht in sommige situaties – als betrokken partijen onwillig zijn bijvoorbeeld – wenselijk is, zien wij ook dat dit bij de realisatie van een passend aanbod sporadisch als doorslaggevend criterium wordt genoemd. Inschakelen van de doorzettingsmacht zet de zaak op scherp en maakt de verhoudingen tussen ouders, scholen, zorgverleners en leerplicht er niet beter op. Daar komt bij dat een doorzettingsmacht richting ouders op gespannen voet lijkt te staan met de (grond)wettelijke rechten van ouders.

5.3 Aanbevelingen

In de centrale vraag van dit onderzoek verzoekt de opdrachtgever om inzicht in ondersteuningsmogelijkheden die op landelijk niveau geboden kunnen worden om de thuiszittersaanpak te versterken en ambities van het pact in de resterende looptijd te versnellen. Ergo: waar moeten de partners in het Thuiszitterspact zich het komend jaar op richten? Op basis van de onderzoeksresultaten en de interactieve sessie tijdens de bijeenkomst op de Landelijke Actiedag Thuiszitters zijn de onderstaande aanbevelingen tot stand gekomen.

Alvorens op deze aanbevelingen in te gaan, willen wij het volgende meegeven. Als dit onderzoek iets heeft laten zien, is het wel dat thuiszittersproblematiek niet eenduidig is te vangen en op te lossen. Voor een groot deel van de thuiszitters (en leerlingen die dreigen thuis te komen zitten) is binnen de bestaande kaders een oplossing te vinden. Dat geldt echter niet voor iedereen. Voor een deel van de groep is een hoge(re) mate van maatwerk en flexibiliteit vereist, om te voorkomen dat een hardnekkige groep thuiszittende leerlingen ontstaat. Een duurzame oplossing binnen drie maanden is daarvoor niet altijd mogelijk. Zolang direct vanaf het ontstaan van de (dreigende) thuiszitsituatie door alle betrokkenen constructief gewerkt wordt aan een oplossing, hoeft dit geen probleem te zijn. De ambitie van drie maanden dient daarbij niet te worden losgelaten, maar moet ook niet als een allesverstikkende eis boven de inspanningen van betrokken partijen hangen. **Als het – alle inspanningen van pactpartners, lokaal betrokkenen en ouders ten spijt – uiteindelijk niet lukt een passend aanbod te genereren, is het in het belang van het kind noodzakelijk om in te grijpen.**

Kind echt centraal

De sluitende aanpak stelt het kind centraal. Dit vereist van alle betrokkenen dat er waar nodig buiten bestaande kaders wordt gedacht en niet vanuit bestaande oplossingen. Samen met de ouders en het kind moet worden gekeken naar de (on)mogelijkheden van een passend aanbod. Om het kind écht centraal te zetten, is het van belang ouders hierin meer mee te nemen en goed te luisteren naar wat de ouders over hun kind in te brengen hebben. Dit vraagt van scholen dat ze bij (dreigende) thuiszitsituaties bijtijds het samenwerkingsverband betrekken. Dan kan eerder bekeken worden of er andersoortige oplossingen nodig en beschikbaar zijn. Het samenwerkingsverband is immers regelmatig een bepalende succesfactor bij het realiseren van een passend aanbod.

Het centraal stellen van het kind is meer dan het lokaal met elkaar afspreken dat het kind centraal staat. Het vereist dat hiernaar wordt gehandeld. Het is wenselijk dat pactpartners richting het veld verduidelijken wat onder 'kind centraal' wordt verstaan en hoe lokale afspraken hierover geconcretiseerd kunnen worden. In elk geval het daadwerkelijk betrekken van en luisteren naar ouders en kinderen, alsmede het helder uitleggen en zorgvuldige communiceren over wensen, verwachtingen en vervolgstappen is daarvoor nodig. We raden de pactpartners aan om ook gezamenlijk naar de eigen achterban te communiceren wat reële wensen en verwachtingen zijn ten aanzien van een passend onderwijs- en zorgaanbod dat het kind centraal stelt.

Deskundigheidsbevordering en kennisuitwisseling

Oplossingen die in de ene regio werken, blijken in de andere regio niet mogelijk. Uiteraard heeft dit te maken met het gevraagde maatwerk en de diversiteit aan vraagstukken. Hierdoor is niet altijd alle benodigde specifieke kennis over de achterliggende hulpvraag bij professionals aanwezig. Dat is echter niet de volledige verklaring. Er leven bij betrokkenen soms ook beelden dat bepaalde oplossingen niet zouden kunnen of mogen, waardoor een aanpak die in de ene regio mogelijk is, in een andere regio niet van de grond komt. Regio's kunnen hierin van elkaar leren. Het pact kan dit faciliteren door het inrichten van leernetwerken, te fungeren als vraagbaak én in te zetten op deskundigheidsbevordering (bv. op het terrein van wet- en regelgeving of veelvoorkomende hulpvragen zoals hoogbegaafdheid). Daarbij kan onder meer worden ingezoomd op de mogelijkheden van de Variawet en mogelijke lessen uit de aanpak in andere landen. De kennisuitwisseling dient onzes inziens gericht te zijn op wat wel of niet werkt, waardoor is iets wel of niet mogelijk en wat houdt een specifieke hulpvraag in voor aan het aanbod gestelde eisen. Het vervolgens realiseren van dit aanbod vraagt een zekere mate van lef bij de betrokkenen.

Elkaars taal spreken

Dergelijk aanbod draagt bij aan het leren spreken en kennen van elkaars taal en tot een daadwerkelijke dialoog tussen professionals uit onderwijs en zorg te komen. Dit is nodig om schotten tussen onderwijs en zorg te slechten. Daarvoor is het niet voldoende om te volstaan met het maken van afspraken in de sluitende aanpak. Naast het spreken van een gemeenschappelijke taal, is het nodig de onderwijs- en zorgtaal richting ouders te verhelderen. Laat de regio's iemand aanwijzen die als (onafhankelijk) aanspreekpunt deze 'vertaling' verzorgt.

Regel betrokken medewerkers met mandaat

In de discussie over thuiszitters wordt vaak ingezet op het regelen van doorzettingsmacht. Wij denken echter dat – los van de vraag op wie dit dan gericht moet zijn of dat dit wettelijk is in te regelen - de oplossing naar succes niet direct bij die doorzettingsmacht ligt, maar dat het van belang is mandaat te regelen voor de personen die betrokken zijn bij de oplossing van thuiszitsituatie. Dit voorkomt dat niemand een beslissing kan nemen over de voor een oplossing benodigde inzet en draagt bij aan het sneller realiseren van een oplossing. De pactpartners kunnen de totstandkoming van het mandaat stimuleren door lokale partijen te vragen hierover afspraken te maken in hun 'sluitende aanpak'.

Focus op preventie

De voorgaande aanbevelingen zijn voornamelijk curatief van aard. Wij zijn echter van mening dat de focus meer moet liggen op preventief handelen. De oplossing voor thuiszitten is sterk van de individuele en lokale situatie afhankelijk, waarbij vroegtijdige en actieve inzet vanuit het samenwerkingsverband een positief effect heeft op het creëren van een passend aanbod. Hiervoor is het van belang dat lokale partners (nog) meer werk maken van tijdige signalering van leerlingen die dreigen thuis te komen te zitten: het geoorloofde verzuim (ziekteverzuim) in de scholen. Naast registratie en analyse van het geoorloofde verzuim vraagt dit heldere afspraken over hoe te handelen bij zorgwekkend ziekteverzuim. Het pact kan komend jaar inzetten op het creëren van meer bewustwording op de rol van ziekteverzuim bij thuiszitten en het belang van eerder anticiperen op dit (geoorloofde) verzuim. Stimuleer de scholen het ziekteverzuim van leerlingen op eenzelfde manier te behandelen als het ziekteverzuim van personeel. Een sluitende registratie en invoering van een systematiek als M@zl zijn hiervoor wenselijk, evenals communicatie naar ouders, school, samenwerkingsverbanden, JGZ en leerplicht om alert te zijn op (zorgwekkend) ziekteverzuim. De betrokkenen hebben daarbij handvatten nodig voor de omgang met het verzuim. Denk daarbij ook aan deskundigheidsbevordering van betrokkenen over de verschillende mogelijkheden en het op landelijk niveau wegnemen van mogelijk belemmerende wetgeving. In de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS) is reeds opgenomen dat zorgwekkend ziekteverzuim op dezelfde wijze als mogelijk ongeoorloofd verzuim kan worden gemeld.

Inzetten op preventie houdt naar onze mening eveneens in dat partijen een vinger aan de pols houden als een passend aanbod is gerealiseerd. Hiermee wordt voorkomen dat leerlingen tijdens overgangen in de onderwijsloopbaan (bijvoorbeeld de overstap van po naar vo) wederom thuis komen te zitten.

Regio-indeling kritisch bekijken

Tot slot willen we de pactpartners meegeven om kritisch te kijken naar de wijze waarop de regionale verantwoordelijkheid voor thuiszitters is belegd en de regionale afspraken over een sluitende aanpak worden gemaakt. Is de sluitende aanpak een afspraak tussen samenwerkingsverband en gemeente, of kan dit – rekening houdend met de huidige financieringssystematiek van onderwijs en zorg via gemeenten, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden – meer een regionale afspraak zijn? Een afspraak die dan wordt belegd op het niveau van bijvoorbeeld een RMC- of jeugdzorgregio die als geheel de verantwoordelijkheid draagt voor het terugdringen van het aantal thuiszitters? Dit biedt niet alleen oplossingen voor afstemmingsvragen over de verantwoordelijkheden tussen gemeenten en onderwijs, maar creëert ook kansen om over de regio's heen naar oplossingen te zoeken voor thuiszitters en/of het bundelen van financiën om meer slagkracht te regelen.

Bijlagen

B

Bijlage 1: Onderzoeksaanpak

Voor de uitvoering van het onderhavige onderzoek is gebruikgemaakt van een mix van instrumenten. Naast een deskresearch ten behoeve van te ontwikkelen vragenlijsten en secundaire analyses op beschikbare data ging het om webenquêtes, (groeps)interviews en een afsluitende interactieve sessie met vertegenwoordigers van gemeenten, zorg, onderwijs en ouders. In de enquêtes zijn zowel gesloten als open vragen opgenomen. Deze open vragen zijn gebruikt voor kwalitatieve verdieping.

Webenquête samenwerkingsverbanden en leerplichtorganisaties

In maart 2019 zijn alle 152 samenwerkingsverbanden (77 po, 75 vo) en circa 250 leerplichtorganisaties (RBL, samenwerkende gemeenten en individuele gemeenten) via e-mail uitgenodigd om mee te werken aan de enquête onder thuiszitters. Dit heeft geresulteerd in een respons van 93 samenwerkingsverbanden (48 po, 45 vo) en 96 leerplichtorganisaties verdeeld over de verschillende RMC-regio's (zie tabel B1.1). De respons is relatief hoog en goed verdeeld over de RMC-regio's. Over vrijwel elke regio hebben we informatie van één of meerdere organisaties.

Tabel B1.1 Respons per RMC-regio

RMC-regio	Samenwerkingsverband	Leerplicht
Achterhoek	4	5
Agglomeratie Amsterdam	6	3
Arnhem/Nijmegen	4	5
Centraal en Westelijk Groningen	0	0
Eem en vallei	3	4
Flevoland	1	3
Friesland Noord	0	1
Friesland-Oost	1	4
Gewest Limburg-Noord	3	5
Gewest Zuid-Limburg	3	2
Gooi en Vechtstreek	2	1
Haaglanden	6	6
IJssel-Vecht	2	4
Kop van Noord-Holland	1	0
Midden-Brabant	1	2
Noord en Midden Drenthe	2	3
Noord-Groningen-Eemsmond	0	1
Noord-Kennemerland	3	2
Noord-Oost-Brabant	6	2
Noordwest Veluwe	2	1
Oost-Groningen	0	3
Oosterschelde regio	1	0
Rijnmond	5	8
Rivierenland	2	3
Stedendriehoek	2	2
Twente	3	3
Utrecht	4	6
Walcheren	1	0
West-Brabant	8	3
West-Friesland	0	2
West-Kennemerland	2	3
Zeeuws-Vlaanderen	0	1
Zuid Holland Noord	3	1
Zuid-Holland-Oost	2	0
Zuid-Holland-Zuid	4	1

Vervolg tabel B1.1

RMC-regio	Samenwerkingsverband	Leerplicht
Zuidoost Drenthe	1	0
Zuidoost-Brabant	2	5
Zuidwest Drenthe	2	1
Zuidwest Friesland	1	0
Totaal	93	96

Webenquête onder JGZ en gemeenteambtenaren die betrokken zijn bij jeugdzorg/-beleid

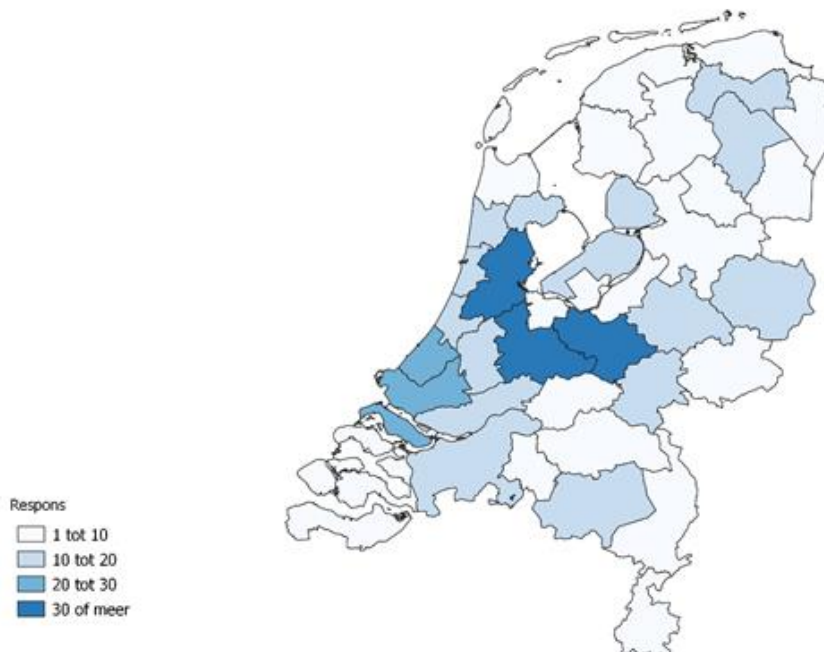
In maart is ook een enquête uitgezet onder JGZ-organisaties en gemeentelijke beleidsadviseurs zorg en onderwijs. Beide groepen zijn benaderd via nieuwsbrieven. Dit heeft geresulteerd in een respons van 15 personen per vragenlijst. Gezien deze lage respons zijn de resultaten van deze enquêtes buiten beschouwing gelaten.

Webenquête onder ouders

Eind april is een enquête uitgezet onder ouders van thuiszitters. Via de samenwerkingsverbanden en Ouders & Onderwijs (voornamelijk via Facebook) zijn ouders van kinderen die thuiszitten, thuis hebben gezeten of dreig(d)en thuis te zitten opgeroepen een webenquête in te vullen. Meer dan 1.200 personen hebben de enquête geopend. Daarvan behoorden 427 personen tot de doelgroep die de vragenlijst uiteindelijk ook volledig hebben ingevuld. Aangezien geen gebruik gemaakt kon worden van een aselechte steekproef, is de respons niet representatief voor de gehele groep ouders van jongeren die thuiszitten dan wel thuis hebben gezeten, laat staan voor alle ouders met kinderen in de leerplichtige leeftijd. Bovendien is de enquête ingesteld nadat meerdere ouders (via onder meer sociale media) hebben aangegeven hun verhaal ook graag te willen delen. Hierdoor is de kans groot dat voornamelijk ouders met negatieve ervaringen de vragenlijst hebben ingevuld. De resultaten onderschrijven een dergelijke negatieve selectiebias. Echter, het onderzoek was gericht op belemmerende en bevorderend factoren om alle thuiszitters binnen drie maanden een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod voor te leggen. Juist deze groep kan zicht bieden op de factoren die daarbij vanuit de ouders van belang zijn. Ondanks deze selectiebias zijn de resultaten van deze ouders zeker wel van belang; ze geven de ervaringen weer van de ouders van thuiszitters waarvoor het moeilijk is (gebleken) tot een passend onderwijs- dan wel zorgaanbod te komen.

Responderende ouders komen uit alle 39 RMC-regio's (zie figuur B1.1). De respons is redelijk evenredig verdeeld naar de populatie thuiszittende jongeren. De meeste respondenten zijn woonachtig in de vier grootste stedelijke gebieden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht). Wat opvalt is dat de respons uit RMC-regio Eem en Vallei het hoogst is. In deze regio is het absolute aantal thuiszitters in schooljaar 2017-2018 met 14 procent gedaald ten opzichte van het voorgaande schooljaar (2016-2017).

Figuur B1.1 Geografische spreiding respons ouders naar RMC-regio

Kwalitatieve verdieping

Naar aanleiding van de enquêtes is ook een kwalitatieve verdieping uitgevoerd. Deze bestond uit aanvullende telefonische interviews met acht ouders over de situatie van hun kind, waarvan vier ouders een passend aanbod hadden ontvangen en vier ouders (nog) niet. Ook zijn twee groepsinterviews gehouden, waarvan één met leerplichtambtenaren en één met directeuren samenwerkingsverbanden. De deelnemers zijn geselecteerd op basis van de vragenlijst.

Interactieve sessie

Tot slot zijn de onderzoeksresultaten gepresenteerd tijdens een door het Steunpunt Passend Onderwijs georganiseerde kennisuitwisselingsbijeenkomst onderwijs en zorg. Op interactieve wijze is met de deelnemers dieper ingegaan op de resultaten aan de hand van de volgende vragen:

- Welke ondersteuning kunnen de landelijke partijen uit het thuiszitterspact bieden aan de regio's om de ambities van het pact te kunnen halen?
- Welke goede voorbeelden zijn daarbij op te halen vanuit de regio's?
- Welke ondersteuningsbehoeften leven er?

In totaal hebben 57 personen deelgenomen aan de sessie. In negen teams van circa 5-8 personen zijn deelnemers in gesprek gegaan over hoe het aantal thuiszitters (nog) beter teruggedrongen kan worden. De aandachtsgebieden (succes- en faalfactoren) uit het onderzoek stonden centraal. In de sessie is met tablets gewerkt, zodat de discussies in de groepen met iedereen gedeeld kunnen worden. De deelnemers variëren naar herkomst, niet alleen qua organisatie, maar ook als het gaat om de vraag of er een sluitende aanpak is in de regio en de ontwikkeling in het aantal thuiszitters.

Bijlage 2: Tabellen samenwerkingsverbanden

Tabel B2.1 Wij hebben in deze regio een 'sluitende aanpak' voor thuiszitters die het kind centraal stelt (bijv. in de vorm van een lokaal thuiszitterspact of daarmee vergelijkbaar)

	Aantal	%
Helemaal mee oneens	3	3%
Enigszins mee oneens	6	7%
Niet mee eens, niet mee oneens	8	9%
Enigszins mee eens	44	48%
Helemaal mee eens	31	34%
Totaal	92	100%

Tabel B2.2 Over welke onderdelen zijn er binnen uw regio afspraken gemaakt om thuiszitten terug te dringen? Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Doelen voor reductie van het aantal thuiszitters	52	56%
Preventie van uitval	70	75%
Samenwerking met de zorg	77	83%
Maatwerk voor kinderen	77	83%
Route naar een passende plek	73	78%
Doorzettingsmacht of -kracht	45	48%
Terugdringen vrijstellingen op grond van artikel 5 onder a	59	63%
Betrekken van het kind/ouders bij het realiseren van een passend aanbod	76	82%
Betere samenwerking met de justitieketen	7	8%
Aanpak van ziekteverzuim	56	60%
Anders	15	16%
Weet niet	0	0%
Totaal	93	100%

Tabel B2.3 Welke partijen zijn betrokken geweest bij het opstellen van deze afspraken? Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Samenwerkingsverband(en) po	74	80%
Samenwerkingsverband(en) vo	80	86%
Leerplicht	89	96%
Gemeentelijke jeugdzorg	65	70%
Jeugdgezondheidszorg	49	53%
Gemeente	84	90%
Lokale scholen	57	61%
Lokale zorgpartijen	24	26%
Anders	13	14%
Weet niet	0	0%
Totaal	93	

Tabel B2.4 In welke mate ziet u belemmeringen bij de deelnemende organisaties in het nakomen van deze afspraken?

	Aantal	%
Helemaal niet	4	4%
Nauwelijks	23	26%
In redelijke mate	46	52%
In hoge mate	15	17%
In zeer hoge mate	1	1%
Totaal	89	100%

Tabel B2.5 In hoeverre bent u het eens met deze stellingen?

	Helemaal mee oneens	Enigszins mee oneens	Niet mee eens, niet mee oneens	Enigszins mee eens	Helemaal mee eens	N
Wij voelen ons verantwoordelijk voor het terugdringen van thuiszitters in de regio	0%	0%	0%	8%	92%	90
Wij hebben een visie geformuleerd op het terugdringen van thuiszitters	0%	1%	8%	24%	67%	91
Wij voeren intern structureel overleg over (het terugdringen van) thuiszitters	0%	1%	7%	18%	75%	91
Wij beschikken over de juiste kennis en deskundigheid voor het terugdringen van thuiszitters	2%	1%	8%	48%	41%	91
Wij delen relevante informatie met andere organisaties om het aantal thuiszitters terug te dringen	0%	2%	4%	34%	59%	91
Een tijdelijk aanbod om een kind voor te bereiden op onderwijs en/of zorg is passend	0%	1%	9%	35%	55%	89
Een tijdelijk zorgtraject is passend	2%	3%	11%	44%	39%	90
Een aanbod waarin de zorgcomponent tijdelijk groter is dan de onderwijscomponent is passend	0%	1%	11%	28%	60%	90
De mening van ouders is doorslaggevend of het aanbod passend is	9%	22%	38%	23%	8%	90
De mening van de school is doorslaggevend of het aanbod passend is	3%	23%	41%	29%	3%	90
De mening van de zorgprofessional is doorslaggevend of het aanbod passend is	4%	22%	40%	30%	3%	90

Tabel B2.6 In welke mate zijn er belemmeringen binnen uw organisatie bij het nakomen van deze afspraken?

	Aantal	%
Geen rol voor mijn organisatie	3	3%
Helemaal niet	19	21%
Nauwelijks	40	44%
In redelijke mate	25	28%
In hoge mate	3	3%
In zeer hoge mate	0	0%
Totaal	90	100%

Tabel B2.7 Met hoeveel zekerheid kunt u zeggen dat dit alle thuiszitters zijn in uw regio?

	Aantal	%
Helemaal niet zeker	11	12%
Nauwelijks	6	7%
In redelijke mate	34	38%
In hoge mate	35	39%
Helemaal zeker	3	3%
Totaal	89	100%

Tabel B2.8 Wat is de trend als het om het aantal thuiszitters in uw regio gaat?

	Aantal	%
Sterke stijging	2	2%
Stijging	12	13%
Ongeveer gelijk gebleven	48	54%
Daling	20	22%
Sterke daling	3	3%
Weet niet	4	4%
Totaal	89	100%

Tabel B2.9 In welke mate is de specifieke problematiek van thuiszitters (de reden(en) waarom zij thuiszitten) binnen uw organisatie bekend?

	Aantal	%
Helemaal niet	0	0%
Nauwelijks	4	4%
In redelijke mate	19	21%
In hoge mate	49	54%
In zeer hoge mate	18	20%
Totaal	90	100%

Tabel B2.10 Aan welke criteria dient een passend aanbod voor onderwijs en/of zorg volgens u te voldoen?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Ouders en kind zijn vanaf het begin betrokken	84	90%
Er is draagvlak voor het plan onder alle betrokken partijen	73	78%
Het aanbod bevat tenminste een onderwijs- of zorgcomponent	77	83%
Het aanbod is direct beschikbaar	56	60%
De oplossing is duurzaam	64	69%
Anders	32	34%
Totaal	93	

Tabel B2.11 Wie beslist erover of het aanbod passend is?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
De betreffende school	49	53%
Het samenwerkingsverband	55	59%
De leerling zelf	33	35%
De ouder(s)	56	60%
Leerplicht	42	45%
De gemeente	29	31%
De zorgorganisatie(s)	39	42%
Anders	37	40%
Totaal	93	

Tabel B2.12 Welke van onderstaande factoren hebben ervoor gezorgd dat er binnen drie maanden een passend aanbod lag voor thuiszitters?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Overeenstemming met ouders/jeugdige	81	87%
Bereidheid bij onderwijs om mee te doen	73	78%
Alle betrokkenen voelen zich verantwoordelijk om het thuiszitten op te heffen	79	85%
Een gezamenlijk plan van alle betrokkenen	75	81%
Voldoende onderwijs- en/of hulpaanbod beschikbaar	77	83%
Goede communicatie tussen alle betrokkenen	79	85%
Organisaties delen relevante informatie met elkaar	71	76%
De betrokken partijen vertrouwen elkaar	67	72%
De betrokken partijen beschikken over de juiste kennis en deskundigheid	65	70%
Onderwijs- en zorgbudgetten worden gekoppeld	50	54%
Doorzettingsmacht of -kracht	15	16%
Anders	8	9%
Totaal	93	

Tabel B2.13 Welke van onderstaande factoren belemmeren om binnen drie maanden tot een passend aanbod te komen voor thuiszitters?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
We ervaren geen belemmeringen om binnen drie maanden tot een passend aanbod te komen voor thuiszitters	1	1%
Problemen met de financiering/discussie over de financiering	41	44%
Problemen met leerlingvervoer	28	30%
Knellende wet- en regelgeving staat maatwerk in de weg	34	37%
Onvoldoende onderwijsaanbod	38	41%
Onvoldoende jeugdhulp-/jeugdzorgaanbod	62	67%
Gebrek aan effectieve samenwerking tussen professionals	46	49%
Gebrek aan effectieve samenwerking met ouders (en kind)	55	59%
AVG bemoeilijkt delen van informatie tussen professionals	27	29%
Mensen in de uitvoering hebben geen mandaat	29	31%
Scholen wijzen oplossing (meerdere malen) af	20	22%
Ouders wijzen oplossing (meerdere malen) af	75	81%
Anders	13	14%
Totaal	93	

Tabel B2.14 In welke mate spreekt uw organisatie scholen aan als zij zich niet aan de zorgplicht voor hun leerlingen houden?

	Aantal	%
Niet de taak van onze organisatie	1	1%
Helemaal niet	0	0%
Nauwelijks	2	2%
In redelijke mate	14	15%
In hoge mate	38	41%
In zeer hoge mate	36	39%
Weet niet	1	1%
Totaal	92	100%

Tabel B2.15 Ouders en/of het kind worden door onze organisatie altijd vanaf het begin betrokken bij het realiseren van een passend onderwijs- en/of zorgaanbod

	Aantal	%
Helemaal mee oneens	1	1%
Enigszins mee oneens	1	1%
Niet mee eens, niet mee oneens	4	4%
Enigszins mee eens	19	21%
Helemaal mee eens	65	71%
Weet niet	1	1%
Totaal	91	100%

Tabel B2.16 Heeft uw samenwerkingsverband onafhankelijke ondersteuners die kunnen helpen in het contact tussen ouders en scholen?

	Aantal	%
Ja	70	76%
Nee	22	24%
Totaal	92	100%

Tabel B2.17 Is er in de regio een partij aangewezen die de regio houdt op het vormgeven van een passend aanbod van onderwijs en/of zorg?

	Aantal	%
Ja	43	47%
Nee	41	45%
Weet niet	7	8%
Totaal	91	100%

Tabel B2.18 Indien in de regio een partij is aangewezen die de regio houdt op het vormgeven van een passend aanbod van onderwijs en/of zorg Is deze regierol vastgelegd?

	Aantal	%
Ja, dit is vastgelegd in	32	74%
Nee	11	26%
Weet niet	0	0%
Totaal	43	100%

Tabel B2.19 Zijn er in uw regio afspraken over escalatie gemaakt tussen onderwijs en gemeente?

	Aantal	%
Ja	34	37%
Nee	47	52%
Weet niet	10	11%
Totaal	91	100%

Tabel B2.20 Hoe effectief vindt u de afspraken over escalatie voor het opheffen van thuiszitten?

	Aantal	%
Niet effectief, leerlingen zitten nog thuis	4	12%
Een beetje effectief	16	47%
Grotendeels effectief	8	24%
Zeer effectief, leerlingen gaan weer naar school	3	9%
Weet niet	3	9%
Totaal	34	100%

Tabel B2.21 In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Mijn organisatie doet het maximale om het aantal thuiszitters succesvol terug te dringen

	Aantal	%
Helemaal niet mee eens	0	0%
Enigszins niet mee eens	4	4%
Niet mee eens, niet mee oneens	7	8%
Enigszins mee eens	28	30%
Helemaal mee eens	53	58%
Totaal	92	100%

Tabel B2.22 Wat is uw eindcijfer voor de thuiszittersaanpak in uw regio?

	Aantal	%
1	0	0%
2	0	0%
3	0	0%
4	4	4%
5	2	2%
6	15	16%
7	33	36%
8	28	30%
9	10	11%
10	0	0%
N	92	100%

Bijlage 3: Tabellen leerplichtorganisaties

Tabel B3.1 Wij hebben in deze regio een 'sluitende aanpak' voor thuiszitters die het kind centraal stelt (bijv. in de vorm van een lokaal thuiszitterspact of daarmee vergelijkbaar)

	Aantal	%
Helemaal mee oneens	3	3%
Enigszins mee oneens	10	11%
Niet mee eens, niet mee oneens	16	17%
Enigszins mee eens	44	47%
Helemaal mee eens	21	22%
Totaal	94	100%

Tabel B3.2 Over welke onderdelen zijn er binnen uw regio afspraken gemaakt om thuiszitten terug te dringen? Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Doelen voor reductie van het aantal thuiszitters	50	52%
Preventie van uitval	67	70%
Samenwerking met de zorg	79	82%
Maatwerk voor kinderen	56	58%
Route naar een passende plek	54	56%
Doorzettingsmacht of -kracht	17	18%
Terugdringen vrijstellingen op grond van artikel 5 onder a	55	57%
Betrekken van het kind/ouders bij het realiseren van een passend aanbod	62	65%
Betere samenwerking met de justitieketen	28	29%
Aanpak van ziekteverzuim	65	68%
Anders	10	10%
Weet niet	5	5%
Totaal	96	

Tabel B3.3 Welke partijen zijn betrokken geweest bij het opstellen van deze afspraken? Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Samenwerkingsverband(en) po	76	84%
Samenwerkingsverband(en) vo	79	87%
Leerplicht	81	89%
Gemeentelijke jeugdzorg	56	62%
Jeugdgezondheidszorg	40	44%
Gemeente	73	80%
Lokale scholen	44	48%
Lokale zorgpartijen	19	21%
Anders	10	11%
Weet niet	5	5%
Totaal	91	

Tabel B3.4 In welke mate ziet u belemmeringen bij de deelnemende organisaties in het nakomen van deze afspraken?

	Aantal	%
Helemaal niet	2	2%
Nauwelijks	26	31%
In redelijke mate	47	55%
In hoge mate	10	12%
In zeer hoge mate	0	0%
Totaal	85	100%

Tabel B3.5 In welke mate zijn er belemmeringen binnen uw organisatie bij het nakomen van deze afspraken?

	Aantal	%
Geen rol voor mijn organisatie	1	1%
Helemaal niet	10	12%
Nauwelijks	43	50%
In redelijke mate	28	33%
In hoge mate	4	5%
In zeer hoge mate	0	0%
Totaal	86	100%

Tabel B3.6 In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal mee oneens	Enigszins mee oneens	Niet mee eens, niet mee oneens	Enigszins mee eens	Helemaal mee eens	Totaal
Wij voelen ons verantwoordelijk voor het terugdringen van thuiszitters in de regio	1%	0%	2%	17%	80%	96
Wij hebben een visie geformuleerd op het terugdringen van thuiszitters	1%	11%	24%	36%	28%	95
Wij voeren intern structureel overleg over (het terugdringen van) thuiszitters	6%	14%	16%	33%	31%	96
Wij beschikken over de juiste kennis en deskundigheid voor het terugdringen van thuiszitters	0%	5%	18%	51%	26%	96
Wij delen relevante informatie met andere organisaties om het aantal thuiszitters terug te dringen	0%	2%	19%	45%	34%	96
Een tijdelijk aanbod om een kind voor te bereiden op onderwijs en/of zorg is passend	2%	6%	12%	45%	35%	95
Een tijdelijk zorgtraject is passend	2%	5%	14%	45%	34%	95
Een aanbod waarin de zorgcomponent tijdelijk groter is dan de onderwijscomponent is passend	2%	2%	11%	35%	51%	95
De mening van ouders is doorslaggevend of het aanbod passend is	2%	27%	30%	35%	5%	96
De mening van de school is doorslaggevend of het aanbod passend is	1%	26%	29%	41%	3%	96
De mening van de zorgprofessional is doorslaggevend of het aanbod passend is	1%	14%	25%	52%	8%	96

Tabel B3.7 Met hoeveel zekerheid kunt u zeggen dat de door u opgegeven aantallen alle thuiszitters zijn in uw regio?

	Aantal	%
Helemaal niet zeker	17	18%
Nauwelijks	8	8%
In redelijke mate	43	45%
In hoge mate	23	24%
Helemaal zeker	5	5%
Totaal	96	100%

Tabel B3.8 Wat is de trend als het om het aantal thuiszitters in uw regio gaat?

	Aantal	%
Sterke stijging	1	1%
Stijging	29	31%
Ongeveer gelijk gebleven	38	40%
Daling	14	15%
Sterke daling	1	1%
Weet niet	11	12%
Totaal	94	100%

Tabel B3.9 In welke mate is de specifieke problematiek van thuiszitters (de reden(en) waarom zij thuiszitten) binnen uw organisatie bekend?

	Aantal	%
Helemaal niet	0	0%
Nauwelijks	2	2%
In redelijke mate	36	38%
In hoge mate	36	38%
In zeer hoge mate	22	23%
Totaal	96	100%

Tabel B3.10 Aan welke criteria dient een passend aanbod voor onderwijs en/of zorg volgens u te voldoen?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Ouders en kind zijn vanaf het begin betrokken	91	95%
Er is draagvlak voor het plan onder alle betrokken partijen	81	84%
Het aanbod bevat tenminste een onderwijs- of zorgcomponent	83	86%
Het aanbod is direct beschikbaar	56	58%
De oplossing is duurzaam	69	72%
Anders	15	16%
Totaal	96	

Tabel B3.11 Wie beslist erover of het aanbod passend is?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
De betreffende school	57	59%
Het samenwerkingsverband	76	79%
De leerling zelf	58	60%
De ouder(s)	73	76%
Leerplicht	52	54%
De gemeente	29	30%
De zorgorganisatie(s)	57	59%
Anders	20	21%
Weet niet	2	2%
Totaal	96	

Tabel B3.12 Welke van onderstaande factoren hebben ervoor gezorgd dat er binnen drie maanden een passend aanbod lag voor thuiszitters?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Overeenstemming met ouders/jeugdige	70	73%
Bereidheid bij onderwijs om mee te doen	72	75%
Alle betrokkenen voelen zich verantwoordelijk om het thuiszitten op te heffen	71	74%
Een gezamenlijk plan van alle betrokkenen	66	69%
Voldoende onderwijs- en/of hulpaanbod beschikbaar	58	60%
Goede communicatie tussen alle betrokkenen	68	71%
Organisaties delen relevante informatie met elkaar	56	58%
De betrokken partijen vertrouwen elkaar	48	50%
De betrokken partijen beschikken over de juiste kennis en deskundigheid	58	60%
Onderwijs- en zorgbudgetten worden gekoppeld	44	46%
Doorzettingsmacht of -kracht	22	23%
Anders	11	11%
Totaal	96	

Tabel B3.13 Welke van onderstaande factoren belemmeren om binnen drie maanden tot een passend aanbod te komen voor thuiszitters?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
We ervaren geen belemmeringen om binnen drie maanden tot een passend aanbod te komen voor thuiszitters	0	0%
Problemen met de financiering/discussie over de financiering	72	75%
Problemen met leerlingvervoer	26	27%
Knellende wet- en regelgeving staat maatwerk in de weg	19	20%
Onvoldoende onderwijsaanbod	69	72%
Onvoldoende jeugdhulp-/jeugdzorgaanbod	66	69%
Gebrek aan effectieve samenwerking tussen professionals	43	45%
Gebrek aan effectieve samenwerking met ouders (en kind)	45	47%
AVG bemoeilijkt delen van informatie tussen professionals	46	48%
Mensen in de uitvoering hebben geen mandaat	27	28%
Scholen wijzen oplossing (meerdere malen) af	30	31%
Ouders wijzen oplossing (meerdere malen) af	62	65%
Anders	12	13%
Totaal	96	

Tabel B3.14 In welke mate spreekt uw organisatie scholen aan als zij zich niet aan de zorgplicht voor hun leerlingen houden?

	Aantal	%
Niet de taak van onze organisatie	1	1%
Helemaal niet	1	1%
Nauwelijks	8	8%
In redelijke mate	22	23%
In hoge mate	37	39%
In zeer hoge mate	25	26%
Weet niet	2	2%
Totaal	96	100%

Tabel B3.15 Welk cijfer geeft u aan de relatie die uw organisatie met ouders onderhoudt?

	Aantal	%
1	0	0%
2	0	0%
3	0	0%
4	0	0%
5	1	1%
6	0	0%
7	38	41%
8	50	54%
9	4	4%
10	0	0%
Totaal	93	100%
Gemiddelde	7,6	

Tabel B3.16 In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?
Ouders en/of het kind worden door onze organisatie altijd vanaf het begin betrokken bij het realiseren van een passend onderwijs- en/of zorgaanbod

	Aantal	%
Helemaal mee oneens	1	1%
Enigszins mee oneens	1	1%
Niet mee eens, niet mee oneens	5	5%
Enigszins mee eens	22	23%
Helemaal mee eens	65	68%
Weet niet	2	2%
Totaal	96	100%

Tabel 3.17 Komt het voor dat in dit soort thuiszitterszaken (waarin (via het samenwerkingsverband) een onderwijs- en/of zorgaanbod is gedaan, maar waarin ouders en/of jongere niet willen meewerken) een proces-verbaal op de jongere wordt opgemaakt?

	Aantal	%
Ja	52	56%
Nee	41	44%
Totaal	93	100%

Tabel B3.18 Hoe effectief vindt u deze strafrechtelijke route voor het opheffen van thuiszitten?

	Aantal	%
Niet effectief, leerlingen zitten nog thuis	35	37%
Een beetje effectief	33	35%
Grotendeels effectief	12	13%
Zeer effectief, leerlingen gaan weer naar school	5	5%
Weet niet	10	11%
Totaal	95	100%

Tabel B3.19 Hoe effectief is deze civielrechtelijke route (uiteindelijk) voor het opheffen van thuiszitten?

	Aantal	%
Niet effectief, leerlingen zitten nog thuis	9	9%
Een beetje effectief	27	28%
Grotendeels effectief	17	18%
Zeer effectief, leerlingen gaan weer naar school	5	5%
Weet niet	37	39%
Totaal	95	100%

Tabel B3.20 Bestuurlijke handhaving
Maakt uw organisatie gebruik van/heeft uw organisatie wel eens gebruik gemaakt van het bestuurlijke handhavingsinstrument 'last onder dwangsom' in thuiszitterszaken waarin (via het samenwerkingsverband) een onderwijs- en/of zorgaanbod is gedaan, maar waarin ouders niet willen meewerken aan het voorgestelde aanbod?

	Aantal	%
Ja	0	0%
Nee	94	100%
Totaal	94	100%

Tabel B3.21 Ziet u mogelijkheden om in de toekomst de last onder dwangsom toe te passen in thuiszitterszaken waarin (via het samenwerkingsverband) een onderwijs- en/of zorgaanbod is gedaan, maar waarin ouders niet willen meewerken aan het voorgestelde aanbod?

	Aantal	%
Ja	25	27%
Nee	67	73%
Totaal	92	100%

Tabel B3.22 In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?
Mijn organisatie doet het maximale om het aantal thuiszitters succesvol terug te dringen.

	Aantal	%
Helemaal niet mee eens	0	0%
Enigszins niet mee eens	8	8%
Niet mee eens, niet mee oneens	8	8%
Enigszins mee eens	49	51%
Helemaal mee eens	31	32%
Totaal	96	100%

Tabel B3.23 Wat is uw eindcijfer voor de thuiszittersaanpak in uw regio?

	Aantal	%
1	0	0%
2	0	0%
3	0	0%
4	1	1%
5	3	3%
6	25	27%
7	43	47%
8	16	17%
9	4	4%
10	0	0%
Totaal	92	100%
Gewogen gemiddelde	6,9	

Bijlage 4: Tabellen ouders

Tabel B4.1 Ondersteuningsvraag van het kind

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Lichamelijke/gezondheidsproblematiek	71	17%
Psychische problematiek	217	51%
Gedragsproblemen	114	27%
Leerproblemen/hoogbegaafdheid	247	58%
(Licht) verstandelijke beperking	13	3%
Mijn kind heeft een normale lichamelijke, psychische en sociale ontwikkeling	20	5%
Weet ik niet	3	1%
Anders	57	13%
Totaal	427	

Tabel B4.2 Welk onderwijs volgde uw kind toen de (dreigende) thuiszitsituatie ontstond?

	Aantal	%
Voorschool/peuterspeelzaal	8	2%
Basisonderwijs	199	47%
Speciaal basisonderwijs	14	3%
Speciaal onderwijs	24	6%
Voortgezet onderwijs	135	32%
Voortgezet speciaal onderwijs	31	7%
Praktijkonderwijs	2	0%
Middelbaar beroepsonderwijs	3	1%
Geen vorm van onderwijs	1	0%
Anders	7	2%
Totaal	424	

Tabel B4.3 Wat is de huidige school- en/of zorgsituatie van uw kind?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Mijn kind gaat volledig naar een school	no	22%
Mijn kind gaat gedeeltelijk naar school	102	24%
Mijn kind gaat niet naar school	139	33%
Mijn kind gaat naar een opvang (dagbesteding/medisch kinderdagverblijf)	25	6%
Mijn kind verblijft in een instelling	4	1%
Mijn kind krijgt zorg op school	29	7%
Mijn kind krijgt zorg naast school	39	9%
Mijn kind krijgt alleen zorg	25	6%
Mijn kind volgt onderwijs op een andere locatie dan school/volgt particulier onderwijs	50	12%
Anders	46	11%
Totaal	427	

Tabel B4.4 Staat uw kind momenteel op een wachtlijst voor onderwijs en/of zorg?

	Aantal	%
Nee	319	75%
Ja, voor onderwijs	37	9%
Ja, voor zorg	39	9%
Ja, voor onderwijs en zorg	30	7%
Totaal	425	100%

Tabel B4.5 In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

	Hele- maal mee on- eens	Een beetje mee on- eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Een beet- je mee eens	He- le- maal mee eens	Weet ik niet/be n ik niet van op de hoogte	To- taal
Binnen mijn omgeving wordt voor kinderen zoals mijn kind, die niet naar school (dreigen te) gaan, een passende oplossing in onderwijs en/of zorg gevonden	57%	16%	7%	13%	4%	2%	425
De school heeft mij voldoende informatie gegeven over de rechten die ouders hebben binnen passend onderwijs	76%	10%	4%	5%	4%	2%	425
De school heeft genoeg gedaan om te voldoen aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van mijn kind	64%	18%	2%	9%	7%	0%	425
De school heeft genoeg gedaan om een oplossing te vinden voor mijn kind	62%	15%	7%	10%	7%	0%	425
De school heeft met mij (en mijn kind) vanaf het begin samen- gewerkt in het zoeken naar een passende oplossing in onder- wijs en/of zorg	50%	21%	5%	14%	10%	0%	425
Ik voel mij serieus genomen door de school.	50%	17%	5%	16%	13%	0%	425
Een tijdelijk aanbod om mijn kind voor te bereiden op onder- wijs en/of zorg is een passende oplossing	25%	12%	19%	28%	16%		421
Een tijdelijk zorgtraject is een passende oplossing	31%	13%	14%	27%	15%		416
Een aanbod waarin mijn kind tijdelijk meer zorg ontvangt dan onderwijs is een passende oplossing	26%	11%	12%	29%	22%		423
De mening van mij als ouder is doorslaggevend of de oplossing passend is	4%	4%	6%	22%	64%		421
De mening van de school is doorslaggevend of de oplossing passend is	39%	27%	14%	16%	3%		419
De mening van zorgprofessionals (bijv. arts of psycholoog) is doorslaggevend of de oplossing passend is	11%	11%	11%	47%	18%		421
Voor mijn kind wordt/is door ouder(s), school en zorgprofes- sional (bijv. arts of psycholoog) samen een passende oplossing gezocht.	29%	22%	12%	25%	12%		424

Tabel B4.6 Scholen, schoolbesturen en gemeenten moeten samen afspraken maken om te voorkomen dat kinderen niet naar school gaan en thuis komen te zitten. Bent u bekend met de afspraken die scholen, schoolbesturen en gemeenten in uw omgeving hier- over hebben gemaakt?

	Aantal	%
Ja, volledig	69	16%
Ja, enigszins	138	32%
Nee, daar ben ik niet van op de hoogte	218	51%
Totaal	425	100%

Tabel B4.7 Hoe heeft u over deze afspraken gehoord?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Via de Ondersteuningsplanraad (OPR)	7	3%
Via de Medezeggenschapsraad van de school (MR)	2	1%
Via een oudernetwerk	50	24%
Via de school van mijn kind	43	21%
Via het samenwerkingsverband	56	27%
Anders	113	55%
Totaal	207	

Tabel B4.8 Hoe gaat (of ging) de school om met adviezen van deskundigen over de situatie van uw kind?

	Aantal	%
Die worden (of werden) overgenomen en goed uitgevoerd	49	12%
Die worden (of werden) overgenomen, maar niet goed uitgevoerd	136	32%
Die worden (of werden) niet opgevolgd	201	47%
Niet van toepassing	39	9%
Totaal	425	100%

Tabel B4.9 Welk cijfer geeft u aan de samenwerking met de school rondom de (dreigende) thuiszitsituatie?

Gemiddelde	3,7
Totaal	419

Tabel B4.10 Hoe beoordeelt u het contact met de school voordat de (dreigende) thuiszitsituatie ontstond?

Gemiddelde	5,1
Totaal	418

Tabel B4.11 Met welke partijen heeft u - naast de school - nog meer contact gehad over uw kind ten tijde van de (dreigende) thuiszitsituatie?

Welk cijfer geeft u aan de samenwerking met het samenwerkingsverband rondom de (dreigende) thuiszitsituatie?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%	Gemiddel- de cijfer	N
(Overkoepelend) schoolbestuur	80	19%	2,8	78
Samenwerkingsverband	258	60%	4,1	255
Leerplichtambtenaar	241	56%	5,2	237
Wijkteam	130	30%	5,0	127
Jeugdgezondheidszorg	142	33%	5,5	136
Gemeente	185	43%	5,0	178
Jeugdzorg	130	30%	4,9	124
Onderwijsconsulenten	163	38%	5,9	159
Gedragswerk	18	4%	4,0	16
CCE (Centrum voor Consultatie en Expertise)	19	4%	7,5	18
Onafhankelijke cliëntondersteuning	91	21%	7,5	86
Ouderorganisatie/oudernetwerk	103	24%	7,8	101
Totaal	427			

Tabel B4.12 In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over de partijen waarmee u contact heeft gehad?

	Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Niet mee eens, niet mee oneens	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens	Weet ik niet	Totaal
Ik voel mij serieus genomen door het samenwerkingsverband in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind	40%	16%	8%	16%	19%	1%	258
Het samenwerkingsverband beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind	46%	19%	9%	12%	10%	4%	257
Ik voel mij serieus genomen door de leerplichtambtenaar in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	27%	5%	12%	23%	29%	3%	241
De leerplichtambtenaar beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	34%	13%	16%	17%	10%	10%	241
Ik voel mij serieus genomen door het wijkteam in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	26%	12%	8%	20%	33%	2%	130
Het wijkteam beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	47%	15%	12%	14%	10%	2%	129
Ik voel mij serieus genomen door de jeugdgezondheidszorg (jeugdarts / jeugdverpleegkundige) in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	20%	9%	10%	27%	29%	4%	142
De jeugdgezondheidszorg (jeugdarts / jeugdverpleegkundige) beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	30%	18%	13%	18%	15%	5%	142
Ik voel mij serieus genomen door de gemeente in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	31%	11%	9%	18%	28%	3%	184
De gemeente beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	51%	17%	8%	17%	5%	3%	184
Ik voel mij serieus genomen door de jeugdzorg in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	29%	9%	5%	25%	29%	3%	129
De jeugdzorg beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	38%	13%	6%	26%	13%	3%	130
Ik voel mij serieus genomen door de onderwijsconsulent in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	16%	5%	9%	15%	52%	3%	163
De onderwijsconsulent beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	19%	9%	15%	24%	29%	4%	162
Ik voel mij serieus genomen door de onafhankelijke cliëntondersteuner in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	9%	2%	2%	12%	73%	2%	91
De onafhankelijke cliëntondersteuner beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	9%	8%	4%	26%	49%	3%	91
Ik voel mij serieus genomen door de ouderorganisatie/het oudernetwerk in het zoeken naar een oplossing voor mijn kind.	1%	0%	5%	13%	78%	4%	103
De ouderorganisatie/het oudernetwerk beschikt over voldoende kennis en kunde om tot een oplossing te komen voor mijn kind.	2%	3%	16%	27%	46%	7%	103

Tabel B4.13 Wie moet volgens u betrokken worden bij het besluiten of de oplossing passend is?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Het kind zelf	358	84%
De ouder(s)	411	96%
De school die de oplossing uit gaat voeren	313	73%
De zorgorganisatie(s) die de oplossing (mede) uit gaat voeren	269	63%
Het (overkoepelend) schoolbestuur	29	7%
Het samenwerkingsverband	128	30%
Leerplichtambtenaar	80	19%
De gemeente	59	14%
Anders	91	21%
Weet niet	2	0%
Totaal	427	

Tabel B4.14 Is er voor uw kind een oplossing aangeboden en vond u deze passend?

	Aantal	%
Ja, er is een oplossing aangeboden en deze was passend	65	15%
Er is een (of meerdere) oplossing(en) aangeboden, maar deze ervaarde ik niet als passend	193	46%
Nee, er is (nog) geen oplossing aangeboden	166	39%
Totaal	424	100%

Tabel B4.15 Is deze passende oplossing binnen drie maanden na het ontstaan van de (dreigende) thuiszitsituatie aangeboden?

	Aantal	%
Ja	24	37%
Nee	41	63%
Totaal	65	100%

Tabel B4.16 Welke van onderstaande factoren hebben ervoor gezorgd dat er een passende oplossing voor uw kind is gevonden?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Er is goed geluisterd naar wat mijn kind nodig heeft/de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van mijn kind stond centraal	35	54%
Er was een professional die betrokkenheid toonde en door bleef gaan tot het opgelost was	19	29%
Er was bereidheid bij onderwijs om mee te helpen aan een oplossing	27	42%
Mijn (ex-)partner en ik zijn het met elkaar eens	10	15%
Alle betrokkenen voelen zich verantwoordelijk om een oplossing te vinden	19	29%
Het was een gezamenlijk plan van alle betrokkenen	10	15%
Er was voldoende onderwijs- en/of hulpaanbod beschikbaar	8	12%
Er was goede communicatie tussen alle betrokkenen	11	17%
Organisaties delen relevante informatie met elkaar	3	5%
De betrokken partijen vertrouwen elkaar	8	12%
De betrokken partijen beschikken over de juiste kennis en deskundigheid	6	9%
Onderwijs- en zorgbudgetten worden gekoppeld	5	8%
Er is iemand aangewezen om de knoop door te hakken (doorzettingsmacht)	3	5%
Ik werd gesteund en geholpen door andere (ervaringsdeskundige) ouders	4	6%
De betrokken partijen namen mij serieus/er was een gelijkwaardige verhouding tussen professionals en ouder(s)	28	43%

Vervolg tabel B4.16

	Aantal	%
De betrokken professionals onderkennen dat het onderwijs eerder (lange tijd) niet passend was	19	29%
Er werd geluisterd naar adviezen van deskundigen	13	20%
Anders	16	25%
Weet ik niet	1	2%
Totaal	65	

Tabel B4.17 Duurt deze situatie langer dan 3 maanden?

	Aantal	%
Ja	328	91%
Nee	31	9%
Totaal	359	100%

Tabel B4.18 Wat is er volgens u nodig om tot een passende oplossing te komen?

Meerdere antwoorden nodig

	Aantal	%
Dat er goed geluisterd wordt naar wat mijn kind nodig heeft	248	69%
Een professional die betrokkenheid toont en door blijft gaan tot het opgelost is	101	28%
Dat er bereidheid is bij het onderwijs om mee te werken aan een oplossing	161	45%
Dat mijn (ex-)partner en ik het met elkaar eens zijn	4	1%
Dat alle betrokkenen zich verantwoordelijk voelen om een oplossing te vinden	95	26%
Een gezamenlijk plan van alle betrokkenen	52	14%
Dat er voldoende onderwijs- en/of hulpaanbod beschikbaar is	151	42%
Dat er goede communicatie tussen alle betrokkenen is	87	24%
Dat organisaties informatie met elkaar delen	15	4%
Dat betrokken partijen elkaar vertrouwen	42	12%
Dat betrokken partijen over de juiste kennis en deskundigheid beschikken	174	48%
Dat onderwijs- en zorgbudgetten gekoppeld worden	91	25%
Dat er iemand wordt aangewezen om de knoop door te hakken (doorzettingsmacht)	22	6%
Steun en hulp van andere (ervaringsdeskundige) ouders	20	6%
Dat betrokken partijen mij serieus nemen/dat er een gelijkwaardige verhouding is tussen professionals en ouder(s)	205	57%
Dat betrokken professionals onderkennen dat het onderwijs eerder (lange tijd) niet passend was	102	28%
Dat er geluisterd wordt naar adviezen van deskundigen	90	25%
Anders	54	15%
Weet ik niet	0	0%
Totaal	359	

Tabel B4.19 Welke van onderstaande factoren maken/maakten het moeilijk om een oplossing te vinden voor de (dreigende) thuiszitsituatie?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
We hebben/hadden geen belemmeringen bij het vinden van een passende oplossing	6	1%
Er is/was niemand die het kon of wilde betalen	110	26%
Er zijn/waren problemen met het regelen van vervoer voor mijn kind naar de school	17	4%
Er wordt/werd gezegd dat het van de wet of de regels niet mocht	136	32%
Onvoldoende onderwijsaanbod	218	51%
Onvoldoende jeugdhulp-/jeugdzorgaanbod	61	14%
Gebrek aan samenwerking tussen betrokken partijen	129	30%
Er wordt/werd onvoldoende geluisterd naar de wensen van mij/mijn kind	245	57%
Mijn (ex-)partner en ik zijn/waren het niet met elkaar eens	5	1%
Niemand neemt/nam een besluit	41	10%
Er werd steeds doorgeschoven of doorverwezen	105	25%
Er moesten steeds weer nieuwe vragen beantwoord worden of onderzoeken gedaan worden	58	14%
Er kwam niet snel genoeg een overleg tot stand/ het overleg ging niet snel genoeg	103	24%
Er werden steeds nieuwe mensen betrokken	69	16%
Organisaties zijn het oneens met de voorgestelde oplossing	36	8%
Anders	142	33%
Weet ik niet	4	1%
Totaal	427	

Bijlage 5: Casussen thuiszitters (interviews)

Casus ouder1

Zoon met niet aangeboren hersenletsel. Docenten en zorgcoördinator wilden wel meewerken, maar ouders stuitten op directeur die alle medewerking weigert. Ouders hebben contact gezocht met SWV. Heel positief overs SWV, maar voor uitvoering van het plan is de directeur nodig. SWV kan directeur ook niet dwingen. Directeur van SWV stond achter ouders, maar zei geen doorzettingsmacht te hebben richting directeur van de school. Onderwijsconsulent ingeschakeld, weer weigerde directeur. Onderwijsconsulent had dit nog nooit meegemaakt. Ouders hebben vervolgens de Geschillencommissie Passend Onderwijs ingeschakeld. Het advies van de commissie heeft de directeur van de school naast zich neergelegd. Onderwijsconsulente heeft later gesproken met Inspectie van het Onderwijs, maar die kon niets doen want het is een individueel geval. Een medewerker van de school heeft uiteindelijk een klacht over de directeur ingediend bij de Inspectie, daar is niets mee gebeurd. Uiteindelijk ouders besloten voor andere school te kiezen. Oplossing die is gevonden met behulp van SWV: met behulp van symbioseregeling kan hun zoon regulier vo volgen, terwijl hij is ingeschreven op een vso-school. Afhankelijk van wat er mogelijk is op vo helpt vso bij coördineren wat nodig is voor hun zoon. De school heeft overigens pas na 1,5 jaar thuiszitten melding gemaakt bij leerplicht. School zei dat hun zoon langdurig ziek was, dus geoorloofd verzuim en leerplicht wilde geen melding maken bij de Inspectie over de te late melding.

‘De inzet van de docenten is echt zo enorm fijn, dat heeft hem op de been gehouden. [...] Die zijn altijd heel meegaand, bijv. toetsen verschuiven. Allemaal binnen hun mogelijkheden. Voor sommige dingen heb je gewoon toestemming nodig van de directie.’

Ouder pleit voor doorzettingsmacht richting scholen. Bijv. bij de onderwijsconsulent.

Ouder pleit voor medewerking vanuit Inspectie en OCW richting scholen: *‘Onze zoon heeft aanpassingen nodig voor zijn examen. Ene inspecteur zegt nee dat gaan we niet doen. Andere inspecteur zegt dat kan wel. Scholen durven niet meer te bellen als inspectie nee zegt, bang om gestraft te worden. Straf die scholen niet. Er zijn scholen die heel vooruitstrevend zijn in het zoeken naar oplossingen, maar gestraft worden door de inspectie.’*

Casus ouder2

Zoon met adhd en pdd-nos. Middelbare school goed doorlopen en diploma gehaald, dankzij goede begeleiding en goed contact met ouders. Vervolgens is het misgegaan op mbo-school voor bbl-opleiding (vier dagen werken, 1 dag les). 5 keer ontslagen bij werk, veel invloed op het zelfbeeld van hun zoon. Ouders hebben aangeboden dat werkplekken altijd contact met hun mogen opnemen of met begeleider van hun zoon om tips te krijgen hoe ze met hem kunnen omgaan. Er is nooit contact opgenomen, zoon wordt steeds gelijk ontslagen. Vanuit school ook geen begeleiding richting werkplekken. Ouders waarschuwen richting school en werk dat zoon begeleiding nodig heeft, maar wordt niets mee gedaan.

‘Onze zoon heeft ook visitekaartjes uitgedeeld van zijn begeleidster, die moet je bellen als er problemen zijn. Ze hebben nooit gebeld. Het ontbrak werkgevers aan kennis om goed met hem om te gaan.’

‘Ze zeggen allemaal ‘ik heb ook zo’n kind thuis, ik weet wel hoe dat werkt.’ Zo’n foute opmerking. Ieder kind is uniek, heeft een andere aanpak nodig. Mensen zien niet dat mijn zoon het niet begrijpt. Hij is verbaal sterk. Ze kunnen het eerder opvangen met trucs van ons.’

Waar ouders daarnaast tegen aanlopen: communicatie met school. Hun zoon is 17 jaar, dus school communiceert alleen met zoon zelf en niet met ouders. Maar hun zoon vertelt het niet aan ouders of vergeet het of snapt het niet. Ook bij belangrijke zaken zoals een waarschuwing m.b.t. tot zijn gedrag in de les: die stuurden ze per e-mail naar hun zoon. Ouders worden daar niet in meegenomen. Binnen school ook gebrek aan communicatie. Mentor zegt het een en praktijkdocent zegt het ander. Erg verwarrend, met name voor jongen met autisme.

Oplossing die is gevonden: een traject waarin hun zoon met verschillende opleidingen kennis kan maken. Ook weer slecht gecommuniceerd, hun zoon kwam thuis met een brief die ouders moesten onder-

tekenen. Ouders hadden geen idee wat het traject inhield en wat ze tekenden. Daarvoor had vader een gesprek gehad met mentor, daarin hele andere dingen besproken dan dit plan.

Casus ouder3

Zoon met autisme en adhd. Problemen ontstonden op de basisschool. School heeft dat niet gecommuniceerd met ouders: *'Achteraf hoorde ik dat het niet ging, maar dat was door school niet naar mij gecommuniceerd. Vind ik heel jammer. Als ze hadden gecommuniceerd, had ik stappen kunnen ondernemen. Juf vond het makkelijk om mijn zoon apart te zetten.'*

De eerste school (reguliere school) heeft weinig inzet getoond: *'Eerste school had veel eerder het gesprek met mij aan moeten gaan. Of hulp van buitenaf moeten inroepen. Ik ging naar adhd-poli. Dat kopelde ik terug naar school. Hij kreeg medicijnen en dat was het.'*

Drie maanden thuisgezet en ondertussen getest op autisme. Naar sbo gegaan, daar escaleerde het weer, zoon kwam steeds in conflict met een jongetje. Ouders hebben hem toen weer thuisgehouden. De oplossing die is gevonden: toen hij 12 jaar werd mocht hij naar de praktijkschool.

'Sbo moet roeien met de riemen die ze hebben. Klassen zijn overspoeld. Dat werkte voor mijn zoon niet goed. Zo'n klas met zoveel stoornissen, terwijl hij zo vol zit.'

Ouder heel tevreden over de praktijkschool: *'Strak overleg met pro, over wat we zagen bij onze zoon. Goede samenwerking, lijntjes heel kort. Stukje bij beetje is hij tot rust gekomen: hier mag ik er wel zijn, laten zien wat ik wel kan.'*

Ouder pleit voor meer hulp op basisscholen, zodat kinderen zoals haar zoon niet uitvallen.

Casus ouder4

Hoogbegaafde dochter. In groep 4 werd dit duidelijk, extern bureau heeft getest en adviezen gegeven. School heeft het advies van het externe bureau niet verwerkt tot een plan. Juf van groep 4 heeft op eigen houtje dingen goed aangevoeld en dingen doorgevoerd. Geen ondersteuning/aansturing vanuit school. Juf van groep 5 kon er niet mee omgaan, toen ging het mis. Tussen groep 4 en 5 is ook geen goede informatieoverdracht geweest. Ouders moesten zelf alle initiatieven nemen.

'Op zich heel goed contact, allemaal betrokken en lieve docenten. Nooit nare gesprekken. Maar wij hadden het idee dat er in eerste instantie veel dossiers niet waren overgedragen en wij moesten alles steeds aanzwengelen, dat was heel teleurstellend in het contact. En dat wij zelf de oplossingen zijn gaan aanpakken.'

Heel lieve juffen, maar gebrek aan expertise: *'Op de pabo is er ook geen aandacht voor. Heel veel dingen werden in groep 1 gesignaleerd, maar nooit de link gelegd met hb. Als ik dingen lees, is mijn dochter het tekstboekvoorbeeld van hb. Heel veel signalen zijn wel gezien, maar er zijn niet de juiste conclusies aan verbonden, door heel capabele en lieve juffen. Dus er ontbreekt expertise, het probleem is niet gezien door allerlei verschillende juffen.'*

Oplossing is vanuit ouders zelf gekomen: ze zijn verhuisd en hebben zorgvuldig een nieuwe school uitgekozen waar expertise in huis is en speciale klas is voor hoogbegaafde kinderen (montessorischool). Nieuwe school weet ook goed hulp in te schakelen als ze er zelf niet uitkomen.

Casus ouder5

Kind met lichamelijke klachten, waardoor schoolgang te zwaar is. Na een paar jaar is duidelijk geworden dat het kind autisme heeft. Het begon op een gegeven moment heel veel school te missen. Paar keer periode gehad dat het helemaal niet meer ging. Mentoren deden niets. Nu voor het eerst een mentor die er bovenop zit, maar alsnog gaat er organisatorisch van alles mis: *'Er lijkt geen draaiboek te zijn om kinderen die langdurig ziek zijn te ondervangen. Iedereen vergeet het kind op de hoogte te stellen van zaken die moeten gebeuren, docenten, coördinator...'*

‘Op het moment dat een school zelf zijn docenten niet aanspreekt, houdt het een klein beetje op en moet je kijken wat is werkzaam en wat is goed voor mijn kind.’

Schoolarts gaf andere adviezen dan de huisarts. Op een gegeven moment terechtgekomen bij jeugdhulp en ouders en kind werden betrokken bij groot overleg met allerlei partijen. Het groot overleg voelde voor ouders als ‘wij tegen hen’. Voelde niet als betrokken worden, want er was altijd vooroverleg: *‘Er was altijd eerst een vooroverleg, dat stoorde mij mateloos. Je gaat met z’n allen kijken wat is er nodig, wat kunnen we bedenken? Maar alle beslissingen waren al genomen door de casemanager en leerplichtambtenaar. Wij moeten open en transparant zijn, maar zij niet.’* Als je niet goed met de casemanager overweg kunt, zijn er geen mogelijkheden om uit te wijken.

School heeft geen plan gemaakt en stelt onrealistische verwachtingen. School begeleidt het kind niet. De ouders hebben zelf een planning gemaakt, waarbij het kind aan zelfstudie doet en ouders begeleiden: *‘Er is niemand die een planning met je maakt, sommen met je nakijkt, nagaat wat je wel en niet snapt. Wij hebben een kind dat dat zelf niet aangeeft. Zo’n kind zit dan eigenlijk alles met zelfstudie te doen.’*

‘Als je niet weet wat je mist en niet op de hoogte wordt gehouden loop je altijd achter de feiten aan. Waar je verantwoordelijk voor wordt gehouden. En niemand op aanspreekbaar is.’

Ook een probleem is dat de school bij oudere leerlingen alleen communiceert met de leerlingen zelf en niet met de ouders.

Tussendoor was een oplossing gevonden, maar slechts tijdelijk: *‘Ons kind mocht een tijdje naar een thuiszittertraject toe. Opeens was het afgelopen, niemand kon uitleggen waarom. Er was niets om het op te vangen. Het kind viel terug, omdat naar school gaan niet meteen lukte.’*

Het kind heeft nu goede begeleiding vanuit het ziekenhuis. Deze gaat binnenkort samen met ouders en school praten en een plan maken. Ouders hopen dat school meewerkt.

Casus ouder6

Zoon vanaf kleutertijd al weinig zin in school, elke 14 dagen wel 1 of 2 dagen ziek. Op school en thuis heel groot verschil. Op school ging hij gewoon op in de groep, deed goed mee, kon ook heel goed mee komen. Hoge verzuim was voor school geen probleem, want hij voldeed aan verwachtingen en scoorde goed.

‘Heel fijne school hadden we. Stonden heel erg open voor gesprekken. Maar ouders waren wel altijd karrentrekker.’

In groep 7 regulier onderwijs compleet uitgevallen, toen werd ook duidelijk dat hij autisme heeft. School te weinig kennis: *‘De leerkracht van groep 7 bleef maar zeggen: ‘de kinderen die ik ken met de diagnose autisme zijn heel anders dan hij is. Toen dachten wij: we verzinnen dit niet. Ze bedoelen het allemaal goed, maar school heeft wat dat betreft te weinig kennis.’*

Ouders wilden SWV erbij halen, maar leerkracht vond het niet nodig: *‘Ik heb gevraagd: moeten we niet het samenwerkingsverband erbij halen? Ik weet niet hoe we de adviezen van ggz moeten vertalen naar de onderwijssituatie. Maar de leerkracht zei: we hebben geen hulpvraag. Hij kan prima meekomen in de klas.’ Ze keken vanuit zichzelf: wij hebben geen problemen met dit kind. Maar het kind zelf heeft wel een hulpvraag.’*

Ouders heel blij met hoe het SWV gehandeld heeft. Die namen het heel serieus en vonden dat de school veel eerder actie had moeten ondernemen. De vrouw van het SWV gaf ouders gevoel van erkenning, overlegde alle stappen met ouders en ouders vonden het fijn dat zij de boel overnam, hen ontlastte en school aansprak.

Succesfactor: *‘Wat ik heel prettig heb gevonden altijd, hier in so en toen swv in beeld kwam: dat onze mening als ouder gewoon heel serieus werd genomen. Vond ik heel prettig.’*

Knelpunten:

- Wachttijdst voor dagbehandeling. Tijdens het wachten ging het steeds slechter met hun zoon: *‘Hij voelde zich falen. Iedereen ging naar school en hij niet.’*
- Er wordt vanuit het aanbod gedacht in plaats van vanuit het kind: *‘Er wordt nu gekeken: wat hebben we aan aanbod, waar past hij het best? Er moet andersom gekeken worden. Wat heeft dit kind nodig, welk aanbod past daar het beste bij? Is dat voldoende, zo niet hoe zorgen we dat het wel past?’* en: *‘Ik had zelf allemaal wilde plannen, out of the box, maar dan begon iedereen te roepen: geen geld, geen mankracht.’*
- Overgang van so naar vso wordt spannend. Behoeft aan vso-school met aandacht voor sociaal-emotionele aspect en eigen leertempo, op havo/vwo-niveau. Is er niet. Hoger niveau = ook hoog tempo.

Casus ouder7

Zoon met gedragsproblemen, zat in een klas op sbo toen het misging. Hij zou drie weken thuis zijn om uit te rusten. Daarna zou hij gaan opbouwen, dat is niet gebeurd. Werd elke keer weer uitgesteld door school. Toen bleek dat gedragsdeskundige een andere school aan het regelen was, niet over gecommuniceerd met ouders. Ouders voor het blok gezet en moesten gelijk beslissen, zonder dat andere opties besproken werden.

Moeder zelf contact opgenomen met leerplicht, omdat ze bang was dat ze problemen zou krijgen met leerplicht omdat haar zoon thuiszat. Hele positief ervaring met leerplichtambtenaar, zij was heel erg betrokken en dacht goed mee.

De nieuwe school heeft wel goed uitgepakt: *‘Voor eerst in zijn leven zit hij in een klas waar hij het gevoel heeft dat hij in de klas thuishoort. Het is een gezellige klas. En hij leert. Ik heb het idee dat hij veel sneller vooruit gaat qua bepaalde doelen. Hij stelt vragen als hij iets niet begrijpt, legt makkelijker contacten, durft uit zichzelf iets meer te doen. Dus ik ben echt zeer tevreden, qua leerstof en hoe ze met de kinderen omgaan en meedenken. Ook het contact met de ouders. Een keer in de 4-5 weken hebben we een gesprek.’*

De overgang tussen sbo en vso is ook goed gegaan, door heel goede communicatie tussen de twee scholen.

Kantelmoment: zoon was steeds erg vermoeid van school. Als het eerder uitgezocht was of het kwam door de omgeving of door het leren, dat was beter geweest. Dan had hij eerder overgeplaatst kunnen worden naar een andere school.

Casus ouder8

Meisje met diagnose autisme. Lagere schooltijd was eigenlijk prima, met ondersteuning van ouders en korte lijnen tussen ouders en leerkracht ging het goed. Met overgang naar vo is het misgegaan. Alle wisselingen van leraren en lokalen en het meidengedoe (roddelen, buitensluiten, samenspannen). Dochter werd steeds ongelukkiger en kreeg lichamelijke klachten. School zag het niet: *‘De moeilijkheid is dat het gedrag en dat wij zagen dat ze zo ongelukkig is, dat laat ze op school niet zien. Meisje met ass, werd op school niet herkend. Leerkrachten hadden zoiets van: zat de hele klas maar vol met kinderen zoals zij. Altijd negens en tienens, altijd braaf. Voor haar was het echt een verschrikking.’*

‘In haar klas zaten stuk of 7 drukke kids, jongens, die alle aandacht opeisen van de Ik om in goede banen te leiden. Dochter wordt gewoon vergeten.’

Dochter heeft inmiddels vijf verschillende scholen gehad. Ze is paar keer naar speciaal onderwijs gegaan, maar daar zat ze helemaal niet op haar plek. Allemaal jongens met externaliserende problematiek en agressie. Dochter was enige meisje en werkt heel hard voor school, ze kan school alleen op andere vlakken niet aan.

Dochter zit nu weer thuis. Gaat naar dagbehandeling, nog ingeschreven bij vso. Geld kan niet overgeheveld worden van vso naar dagbehandeling, vinden ouders een knelpunt. Dan zou dagbehandeling extra dingen kunnen doen voor dochter. Er is een voorziening in de gemeente waar dochter waarschijnlijk goed op haar plaats zou zijn (onderwijs en zorg), maar plafond van de gemeente is bereikt dus gemeente heeft geen geld voor hun dochter. SWV is met idee gekomen om geld van vso over te hevelen naar die voorziening. Dat gesprek gaan ze binnenkort voeren.

Ouders heel blij met SWV: 'Nou en of dat swv goede rol heeft gespeeld. Dame die echt doorzet en heel goed luistert en creatief doordenkt. Binnen regels doordenken hoe je regels kan gebruiken om het wel voor elkaar te krijgen. Laat zich niet leiden door restricties, maar ziet uitdagingen. Je hebt mensen nodig om je heen die out of the box kunnen denken. Heel fijn als er mensen om je heen staan die hun schouders eronder durven te zetten. Ik weet nog niet hoe, maar ga nadenken en bel je over week terug. Ze hoeven niet perse met oplossing te komen, maar iemand die naast je staat en in ingewikkelde brij meedenkt, dat is zo prettig.'

Te weinig kennis over autisme bij meisjes, ook in speciaal onderwijs: 'Ik vond de scholen waar zij op heeft gezeten voor speciaal onderwijs, alle drie zonder uitzondering echt slecht. Ook die laten zich leiden door wie hardste schreeuwt en meeste schade toebrengt. Absoluut niet ingesteld op meisjes zoals mijn dochter. Wil je in populatie havo/vwo hebben, meiden die ervoor gaan. Onderwijs niet ingericht op kinderen die die aandacht niet eisen. Heel vaak werd niet de link gelegd tussen wat zij deden, dat ze daarvoor thuis kwam te zitten. Als ze niet naar school komt, kunnen wij niks. Ib'ers op speciaal onderwijs gehad die zeiden ik denk niet dat ze autistisch is, want ze kijkt me gewoon aan. Moeten we beginnen aan educatie wat autisme bij meisjes inhoudt? Is alleen maar sociale aanpassing, wat haar heel veel energie kost. Als je denk dat ze niet autistisch is en dat als leerkracht ook tegen haar zegt: als jij het bent, ben ik het ook. Is op speciaal onderwijs gebeurd.'

Naschrift bij deze casus:

De ouder heeft inmiddels een gesprek gehad met de vso-school waar hun dochter staat ingeschreven. De school heeft aangegeven dat ze door het SWV worden tegengehouden om de middelen over te hevelen naar de voorziening. Er wordt geen toestemming voor geven: "Zéér frustrerend omdat ze dus nu op de reservebank moet blijven zitten omdat ze toevallig uit <gemeente> komt. Als je in een randgemeente woont dan kun je daar morgen beginnen. Het maakt het zo frustrerend omdat er in dit geval niemand is die opstaat en ons als ouders steunt om deze zoektocht goed af te ronden. Je bent volledig op jezelf aangewezen in de wirwar van regels en instanties en er komen afkortingen op me af waar ik van begin te duizelen. Ik heb een afgeronde hbo-opleiding in de jeugdzorg, 25 jaar ervaring in de zorg, maar deze zoektocht groeit mij boven het hoofd. Het ontmoedigt mij, zie door de bomen het bos niet meer en het slaat mij lam..."

Bijlage 6: Ontwikkeling per RMC-regio

RMC-regio	Aantal absoluut en langdurig relatief verzuim					% verandering	
	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2013-18	2016-18
Kop van Noord-Holland	42	33	30	13	40	-5%	208%
Zuid-Holland-Oost	74	31	79	52	132	78%	154%
Noordwest Veluwe	6	15	12	21	48	700%	129%
Midden-Brabant	116	113	179	192	366	216%	91%
Walcheren	21	21	21	21	38	81%	81%
Gooi en Vechtstreek	27	72	54	33	56	107%	70%
Oost-Groningen	30	63	69	42	65	117%	55%
Friesland Noord	69	141	244	81	122	77%	51%
Zeeuws-Vlaanderen	42	30	31	67	91	117%	36%
Centraal en Westelijk Groningen	112	113	125	125	167	49%	34%
Rijnmond	424	402	469	256	338	-20%	32%
Zuid Holland Noord	176	174	269	153	194	10%	27%
Zuidwest Friesland	48	62	52	35	43	-10%	23%
West-Kennemerland	182	131	62	127	155	-15%	22%
Achterhoek	110	104	97	81	98	-11%	21%
Noord-Kennemerland	114	62	92	59	69	-39%	17%
Zuidoost Drenthe	32	21	29	39	45	41%	15%
Noord en Midden Drenthe	47	79	48	41	45	-4%	10%
Agglomeratie Amsterdam	2330	1936	617	628	681	-71%	8%
Gewest Zuid-Limburg	247	152	212	141	147	-40%	4%
Arnhem/Nijmegen	415	411	471	379	386	-7%	2%
Stedendriehoek	213	219	302	201	204	-4%	1%
Zuid-Holland-Zuid	213	167	169	177	172	-19%	-3%
Utrecht	433	527	354	336	326	-25%	-3%
Rivierenland	175	137	159	136	130	-26%	-4%
Oosterschelde regio	69	41	38	41	39	-43%	-5%
Zuidoost-Brabant	254	196	223	166	150	-41%	-10%
Haaglanden	552	723	719	730	659	19%	-10%
Gewest Limburg-Noord	180	222	147	194	168	-7%	-13%
Eem en vallei	264	199	286	277	238	-10%	-14%
Flevoland	206	215	195	300	255	24%	-15%
West-Brabant	710	621	473	507	428	-40%	-16%
IJssel-Vecht	329	172	310	293	234	-29%	-20%
Friesland-Oost	59	113	90	103	71	20%	-31%
Noord-Oost-Brabant	389	323	315	336	230	-41%	-32%
Noord-Groningen-Eemsmond	15	35	30	44	27	80%	-39%
Twente	109	104	107	74	39	-64%	-47%
Zuidwest Drenthe	36	12	35	62	29	-19%	-53%
West-Friesland	93	63	62	78	33	-65%	-58%

Bron: DUO

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl